

Örebro Universitet
HumUS-institutionen
Kulturgeografi

Att röra sig i staden som HBTQ-person
av Linnéa Lorinius

Uppsats i Kulturgeografi C
VT 2014
Handledare: Ann-Cathrine Åquist

Förord

I detta kapitel vill jag ta chansen att tacka de människor som jag har fått intervjua under arbetets gång. Det har inte varit enkelt att komma i kontakt med människor att intervjua och därför vill jag i synnerhet tacka för den viljan att bidra till skapandet av denna uppsats. Denna uppsats har varit mycket rolig att skriva men framförallt har det varit roligt att få chansen att ta del av era erfarenheter och er kunskap om detta ämne. Då idén till uppsatsen till stor del kom till på grund av personliga erfarenheter och en känsla av att det saknades mer forskning om ämnet så har det varit inte bara intressant utan en fröjd att få lyssna till era berättelser och insikter.

Jag vill också tacka Ann-Cathrine Åquist som har bidragit med perspektiv, kunskap och framförallt god handledning.

Innehållsförteckning

Förord

1. Inledning.....	s.1
1.1. Syfte.....	s.2
1.2. Frågeställningar.....	s.2
1.3. Avgränsningar.....	s.2
1.4. Metod och tillvägagångssätt.....	s.2
1.5. Disposition.....	s.3
1.6. Begrepp.....	s.4
2. Teori.....	s.6
2.1. Social konstruktivism.....	s.6
2.2. Den heterosexuella matrisen.....	s.7
3. Tidigare forskning.....	s.9
3.1. Gay spaces, Lesbian spaces och Gay ghettos.....	s.9
3.2. Män och kvinnor inom HBTQ-världen.....	s.12
3.3. Sexualitet och det offentliga rummet.....	s.12
3.4. HBTQ genom historien.....	s.14
3.5. Transpersoner och det offentliga rummet.....	s.16
3.6. Sammanfattning.....	s.18
4. Att röra sig i staden som HBTQ-person.....	s.19
4.1 Observationer.....	s.19
4.2 Intervjuer.....	s.20
4.3. Amanda.....	s.20
4.4. Håkan.....	s.22
4.5. Josefin.....	s.25
4.6. Sammanfattning.....	s.28
5. Diskussion.....	s.29
5.1. Begränsningar i det offentliga rummet.....	s.29
5.2. Sexuella uttryck och sexuell identitet.....	s.30
5.3. Mötesplatser och trygga platser.....	s.31
5.4. Diskussion utifrån social konstruktivismen och den heterosexuella matrisen.....	s.32
6. Slutsats.....	s.34
6.1. HBTQ-personernas upplevelse av att röra sig i det offentliga rummet, begränsningar och möjligheter i det offentliga rummet.....	s.34
6.2. Finns det platser i det offentliga rummet som upplevs som mer trygga för HBTQ-personer och om så är fallet, vad kännetecknar då dessa platser?.....	s.35
6.3. Vilka sexuella identiteter syns i det offentliga rummet?.....	s.35
7. Sammanfattning.....	s.37
8. Vidare forskning.....	s.37
Litteratur-och källförteckning.....	s.38
Bilagor.....	s.40
Bilaga 1: Intervjuguide.....	s.40
Bilaga 2: Observationsschema.....	s.41

1. Inledning

Inom kulturgeografi är det intressant att undersöka hur människor uttrycker sin sexuella identitet genom kroppen. Genom val av kläder, hårstil och andra utsmyckningar så kan vi uttrycka vår sexuella läggning i det offentliga rummet. På det sättet är kön något som vi dagligen gör och inte något vi är. Genom att dels observera människors rörelse i det offentliga rummet och dels försöka ta reda på HBTQ-personers¹ upplevelse av sina egna rörelser så vill jag undersöka vilka sexuella identiteter som är synliga. Detta är intressant ur den synpunkten att det offentliga rummet är en plats där allmänheten ofta rör sig och denna rörelse kan vara påverkad av vilka sexuella identiteter som kan ta plats även om vi som allmänhet kanske inte tänker på det (Knox, Marston 2013, s. 167).

Homosexualitet i det offentliga rummet och möten mellan homosexuella på olika offentliga platser skedde redan under Antiken även om begreppet homosexualitet inte blev ett begrepp förrän under 1800-talet (Norrhem, Rydström, Markussön Winkvist 2008, s. 100). Under historiens gång så har det funnits flera exempel på människor som vi idag kanske skulle säga är transpersoner eller homosexuella. Dessa människor levde oftast gömda genom att klä sig i det motsatta könets kläder och därmed smälta in i samhällets köns kategorier. Det finns också andra exempel där samkönade par högst troligtvis har levt tillsammans under samma tak i en kärleksrelation utan att samhället har ifrågasatt relationen. Detta på grund av att samhällets heteronorm har placerat paret i en relation som har förklarat deras närhet som exempelvis en professionell relation. Det finns även flera exempel på homosexuella eller transpersoner som har blivit straffade på grund av deras val att leva i en samkönad relation eller klä sig i det motsatta könets köns kategoriserade kläder (Norrhem m.fl 2008).

HBTQ-personer har under många år kämpat för sina rättigheter att få vara en del av samhället på samma villkor som heterosexuella. En del forskare argumenterar för att det är den heterosexuella normen som styr vilka som får synas i det offentliga rummet och på vilket sätt. Det handlar om vilken sexuell identitet som dominerar i det offentliga rummet och hur det påverkar andra sexuella identiteters synlighet och rörelse (Knox, Marston 2013, s. 171). Frågan är om vi lever i ett samhälle där heteronormativa föreställningar om kön påverkar HBTQ-personer på ett sådant sätt att de upplever begränsningar i deras vardagliga rörelsemönster i staden. I denna uppsats har jag valt att undersöka vilka sexuella identiteter som upptar det offentliga rummet eller som *kan* uppta det offentliga rummet. HBTQ-personers möjlighet att ta plats och synas i det offentliga rummet kan ibland minska på grund av risken för misshandel, trakasserier och övrig fientlighet. Jag har valt att skriva om HBTQ-personers rörelse och deras upplevelse av denna rörelse eftersom jag tycker att det finns mycket kvar att forska om inom detta område utöver att jag tycker ämnet är intressant.

I dagens urbana stadsliv får flera alternativa livsstilar plats och detta har visat sig ge en större chans till anonymitet och tolerans för människor. HBTQ-personer söker sig ibland till storstäder istället för mindre orter för att kunna leva ett friare liv där de inte behöver leva begränsat på grund av deras sexualitet. Generellt sett så är det vanligare och det finns det en högre risk för misshandel, trakasserier och övrig fientlighet mot HBTQ-personer i mindre orter. Det finns också i flera storstäder ”hemliga” platser, exempelvis klubbar eller lokaler, där HBTQ-personer träffas för att umgås med eller utan sexuella förbindelser. Dessa hemliga platser brukar vanligtvis vara placerade där det finns en hög toleransnivå i storstäder. Det har i många storstäder dykt upp områden där många HBTQ-personer bor och umgås, där platsen i sig riktar sig till HBTQ-personer. Här skapas nya kulturer och urbana miljöer i staden där HBTQ-personer, mestadels homosexuella, skapar nätverk som bygger på solidaritet och socialitet (Aldrich 2004, s. 1719).

---

1. HBTQ är en förkortning för homosexuella, bisexuella, transpersoner och queerpersoner (Nationalencyklopedin, 2014).

1.1 Syfte

Syftet med denna uppsats är att undersöka möjligheter och begränsningar för HBTQ-personer att röra sig i det offentliga rummet. Det är intressant att undersöka vilka sexuella identiteter som är synliga i det offentliga rummet och om HBTQ-personer kan synas och röra sig på samma villkor som heterosexuella personer. Jag fokuserar mestadels på staden som centrum för denna rörelse, där det offentliga och halvoffentliga rummet innefattas. Studien omfattar dels hur HBTQ-personer upplever sin rörelse i det offentliga rummet och dels observationen av vilka sexuella identiteter som syns i staden. Det också intressant att undersöka om det finns platser i staden som känns mer trygga för HBTQ-personer och vad det är som karakteriserar dessa platser.

1.2 Frågeställningar

1. Vilka sexuella identiteter syns i det offentliga rummet?
2. Hur upplever människor som betecknar sig själva som HBTQ att det är att röra sig i det offentliga rummet?
3. Vilka begränsningar eller möjligheter finns det för HBTQ-personer i det offentliga rummet?
4. Finns det platser i det offentliga rummet som upplevs som mer trygga för HBTQ-personer och om så är fallet, vad kännetecknar då dessa platser?

1.3 Avgränsningar

Jag har endast fokuserat på att intervjua HBTQ-personer som bor i Örebro på grund av att omfattningen skulle bli för stor om jag skulle ha försökt intervjua människor från hela landet. Min observation är därför också genomförd i Örebro stad.

1.4 Metod och tillvägagångssätt

Jag har i min metod för denna uppsats fokuserat på att undersöka tidigare forskning om mitt studieobjekt men jag har även genomfört intervjuer med människor som betecknar sig själva som HBTQ för att kunna besvara mina frågeställningar. Jag har också genomfört tre observationer med hjälp av ett observationsschema. Jag valde att genomföra observationer eftersom det kunde ge mig en översiktlig bild av vilka sexuella identiteter som rör sig i det offentliga rummet. Detta kompletterades sedan med tre intervjuer där HBTQ-personers egna upplevelse av att röra sig i det offentliga rummet kunde undersökas. Det var viktigt för mig att erhålla kunskap och lyssna på HBTQ-personers egna upplevelser för att få en så pass korrekt bild som möjligt av mitt valda ämne. Intervjupersonernas egna upplevelse var central för mina frågeställningar och min analys där jag antog en kvalitativ ansats.

Jag har genomfört 3 intervjuer och jag skulle gärna ha genomfört fler intervjuer men detta visade sig vara svårt då jag inte fick så stor respons på min efterfrågan av intervjupersoner. Två av mina intervjupersoner kom jag i kontakt med genom bekanta och endast en av dem tog kontakt med mig genom RFSL. Mitt tillvägagångssätt för att ta kontakt med HBTQ-personer var genom RFSL och Örebro Pride. Dessa organisationer lade i sin tur ut min förfrågan på sociala medier och diverse sociala nätverk. Eftersom jag har vänt mig till organisationer i första hand så har jag försökt att inte ha något större inflytande över vilka jag har intervjuat. Jag ansåg att det var viktigt att människor fick ta kontakt med mig genom egen vilja att vara en del av denna uppsats istället för att jag direkt skulle ta kontakt med dem. Efter att ha fått en svag respons genom RFSL och Örebro Pride så valde jag att försöka ta kontakt själv med HBTQ-personer genom sociala nätverk men även här fick jag en svag respons.

Alla intervjupersoner träffade jag på Stadsbiblioteket och jag var noggrann med att fråga om det gick bra att citera dem i min uppsats. Det var även viktigt att fråga om det gick bra att spela in intervjun vilket alla gick med på. Jag valde att spela in mina intervjuer eftersom det var viktigt att

lyssna på mina intervjupersoner med hela mitt fokus. Jag använde samma intervjuguide till alla intervjuer, dock kunde det uppstå olika följdfrågor beroende på intervjuens utfall. Intervjumaterialet har jag sedan transkriberat för att få en så tydlig bild av intervjun som möjligt. Jag startade varje intervju med en öppen fråga för att sedan ställa mer specifika frågeställningar. Jag avslutade sedan med en öppen frågeställning samt en frågeställning där intervjupersonerna själva kunde ta upp något de hade tänkt på innan eller under intervjun. Tekniken att börja med en öppen frågeställning och sedan ställa mer specifika frågeställningar kallas "tratt-teknik" och kan i många fall vara ett sätt för intervjupersonen att vara aktiv och känna sig motiverad (Runa Patel, Bo Davidson 2003, s. 74). Intervjuguiden finns bifogad i bilagorna.

Jag har även gått vidare med observationer i det offentliga rummet för att komplettera mina intervjuer och framförallt besvara min första frågeställning. Med hjälp av observationer ville jag försöka se vilka sexuella identiteter som går att tyda i sin synlighet i det offentliga rummet. Mina observationer har genomförts i den centrala delen av Örebro stad på offentliga platser såsom Våghustorget, Köpmangatan och Stortorget. Dessa platser valde jag eftersom det dagligen rör sig mycket människor där och platserna fungerar både som samlingsplatser samt platser där människor rör sig för att ta sig till en annan plats. Det är också delar av en central helhet av Örebro centrum med flera shoppingdistrikt, restauranger och kommunikationer i form av busshållplatser.

Observationerna genomfördes vid olika tider, på olika dagar för att försöka få med eventuella skillnader och få en så stor spridning av resultat som möjligt. Jag valde att göra ett observationsschema genom en strukturerad observation. Genom observationsschemat kunde jag välja kategorier som jag sedan kunde kryssa i när jag kunde uppmärksamma kategorierna i det offentliga rummet (Patel, Davidson 2003, s. 90). Det kan vara svårt att identifiera sexuella identiteter endast genom observation. Det kan också finnas en osäkerhet i detta val av metod eftersom det finns en problematisering av människors medvetna eller omedvetna kroppsspråk. En blick behöver inte nödvändigtvis förekomma på grund av ett uppmärksammande av en annan persons sexuella identitet. Det kan istället finnas andra grunder till varför en person tittar på en annan person, exempelvis om personen i fråga känner igen den andra personen.

För mig blev det viktigt att titta på om jag kunde se människor som höll sig eller inte höll sig inom könskategorierna manligt och kvinnligt eller uppvisade handlingar eller beteenden som var heterosexuella eller gick emot heteronormen. Jag valde att framförallt titta på sexuella uttryck genom yttre attribut och ömhetsbevis i min observation eftersom det två väldigt synliga uttryck. Genom ett observationsschema kunde jag sedan se vilket av beteendena som dominerade det offentliga rummet och få en inblick i vilka sexuella identiteter som syns i staden. Observationsschemat är bifogat i bilagorna.

1.5 Disposition

Efter detta inledande kapitel kommer Kapitel 2 som i sin tur inleds med ett kapitel om min valda teori och två centrala begrepp för uppsatsen. Jag har valt att ha denna del separat från nästa kapitel, vilket innefattar den tidigare forskningen, eftersom jag tänker använda de begreppen specifikt i min diskussion och slutsats. Kapitel 3 består av 6 olika avsnitt där jag genomgår tidigare forskning om mitt valda ämne. Det tredje kapitlet avslutas med en sammanfattning av den tidigare forskningen. Kapitel 4 går jag igenom min empiri och presenterar resultaten av mina undersökningar. I kapitel 5 för jag en diskussion med hjälp av min empiri, den tidigare forskningen och min valda teori. Diskussionen är indelad i fyra olika avsnitt för att på ett så strukturerat sätt som möjligt presentera mina resonemang. Kapitel 6 består av en slutsats där jag presenterar mina slutgiltiga tankar och mitt resultat av uppsatsen. I kapitel 7 presenteras en kort sammanfattning och i kapitel 8 har jag lagt fram förslag på vidare forskning.

1.6 Begrepp

Nedan kommer jag presentera återkommande begrepp i denna uppsats. Samtliga begrepp källhänvisas till den litteratur som finns i källhänvisningen och underlaget till begreppen vidareutvecklas i den vidare forskningen och teorin. Det kan vara av nytta att återgå till detta kapitel ibland för att påminna sig vad begreppen betyder.

Det offentliga rummet kännetecknar platser som är offentliga vilket i detta fall betyder utrymmen där allmänheten fritt kan röra sig.

Det halvoffentliga rummet kännetecknar istället halvoffentliga platser, där ett eventuellt inträde eller medlemskap endast garanterar tillträde i rummet.

Gay spaces är oftast områden där många homosexuella bor, lever eller rör sig i och skiljer sig från andra platser i staden som är anonyma eller heterosexuella i sin sexuella karaktär.

Lesbian spaces betyder områden där främst lesbiska kvinnor bor, lever eller rör sig.

Gay betyder människor som är homosexuella, där det finns den sexuella attraktion eller kärlek till människor av samma kön. Generellt brukar *gay* betyda homosexuella män.

Heterosexuella är människor som upplever en sexuell attraktion eller kärlek till människor av motsatt kön.

Transpersoner är människor som uttrycker sitt kön eller har en sexuell identitet som avviker från normen. Exempelvis transsexuella, dragqueens/dragkings och intersexuella.

HBT är det tidigare samlade begreppet för homosexuella, bisexuella och transpersoner. Nu används oftast begreppet *HBTQ* där också queerpersoner innefattas.

Queerperson är oftast personer som bryter mot heteronormen, inte anser att det behövs etiketter på sexualiteter eller inte känner sig hemma i köns kategoriseringen i samhället. Queer har ofta olika betydelser beroende på vem man är. Att vara queer kan tolkas som en identitet där man får tolka sig själv på valfritt sätt.

Heteronorm/heteronormativitet är en grundläggande konstruktion av sexualitet som genomsyrar samhälle, kultur och inte minst kön. Det är en norm som bygger på förutsättningen att vi alla är heterosexuella och dras till motsatt kön.

Heteropatriarkat betecknar också den heteronormativa patriarkala konstruktion som genomsyrar den värld vi lever i. Där patriarkatet styr är även normerna också heteronormativa.

Hierarki betyder i detta fall en slags social rangordning.

Heteronormativ hierarki betyder en rangordning där heterosexualiteten står över all annan sexualitet vilket också betyder att heteronormen härskar.

Köns kategorier betyder här de två kategorier som delar upp män och kvinnor efter biologisk motsvarighet.

Sexuell identitet betyder den sexuella identitet som en individ betecknar sig själv att vara eller

känna sig som. Ex. heterosexuell, homosexuell, bisexuell, transperson, queerperson osv.

Plats är omgivningen där människans dagliga liv och sociala relationer tar sin plats.

Hemliga platser betyder i detta fall platser där det inte finns en allmän kännedom eller vetskap om dess geografiska läge eller existens.

2. Teori

Jag har valt att använda två begrepp i teorin för denna uppsats och dessa har jag valt att presentera i ett enskilt kapitel. Dessa begrepp är sociala konstruktioner och den heterosexuella matrisen. De två begreppen, förutom den tidigare forskningen kommer jag använda som utgångspunkt i min diskussion i slutet av uppsatsen.

2.1. Social konstruktivism

När forskare idag talar om genus så innehåller begreppet element som utgår ifrån sociala, psykologiska och kulturella konstruktioner och inte biologiska skillnader mellan män och kvinnor. När vi då talar om könskategorier så betyder det de kategorier som är socialt konstruerade (Lorber, Farell 1991, s. 13). Dessa sociala konstruktioner kan visa sig i form av kläder, beteende och handlingar. Inom detta synsätt så framgår det att kön inte är något som vi är genom hur vi är skapade rent biologiskt utan något som vi gör, genom hur vi väljer att presentera oss själva inför världen. Vår presentation av kroppen, hur vi beter oss och handlar är några av de viktiga element som avgör hur vi gör vårt kön, eller hur vi gör vårt genus (Knox, Marston 2013, s. 167). Vivien Burr (2003) menar att social konstruktivismen är kritisk till antaganden om hur vi tror världen ser ut. Det finns aldrig en naturlig uppdelning eller en positivistiskt lagd sanning om hur världen ser ut. Detta betyder även att uppdelningen mellan könen, män respektive kvinnor och den könskategorisering som finns inte kan antas som den enda korrekta uppdelningen som finns när det kommer till kön.

Burr (2003) menar att den sociala konstruktivismen bjuder in oss att ifrågasätta könskategorier och att kategorierna ”män” och ”kvinnor” endast är en reflektion av vanligt förekommande typer av människor. Hon menar att det även finns en gråzon mellan kategorierna män och kvinnor, som vi blir medvetna om då det finns könskorrigeringar eller människor som faller ur ramen för de två kategorier som vi tillskriver för kön. Det finns människor som är biologiskt födda med en kropp och anatomi som är intersexuell, det finns transpersoner och även människor som själva anser att de inte passar in som varken man eller kvinna. Genom att undersöka denna gråzon utanför de två könskategorierna som finns så upptäcker vi att könet är ett socialt konstruerat sådant, som vi kan välja att presentera på vilket sätt vi vill i det offentliga rummet (Burr 2003, s. 3).

Genom alla de normativa antaganden och föreskrifter som kulturellt och genom tiden har konstruerat könskategorierna som vi idag tillämpar i vår vardag så menar Burr (2003) att den sociala konstruktivismen menar att vi lika gärna skulle kunna ordna upp människor efter deras längd eller något annan biologisk och fysisk attribut. Könskategorier anses alltså inom den sociala konstruktivismen vara lika absurt som att ge långa människor vissa egenskaper och korta människor några andra.

Då det finns en mängd antaganden om hur en man eller en kvinna ska vara, se ut och bete sig så skapas könskategorier. Könskategorier leder i sin tur till att könen blir uppdelade i svart och vitt, där de som befinner sig i gråzonen blir avvikande från normen. Burr (2003) lägger också till att förståelsen kring genus eller andra sociala konstruktioner till stor del också har sin grund i vart i världen man befinner sig och i vilken tidsera. Detta innebär att alla sociala konstruktioner är kulturellt och historiskt relativa. De är produkter av sin tids sociala, kulturella och ekonomiska konstruktioner.

Det finns inte heller något sätt att se på världen och dess sociala konstruktioner som är mer rätt än något annat sätt, det finns aldrig ett korrekt antagande om att vad som är en rättfärdig bild av verkligheten (Burr 2003, s. 4). Om vi sedan vill undersöka hur dessa sociala konstruktioner skapas så är det oss själva vi ska studera. Vår kunskap kring världen och hur den ser ut baserar sig på en mänsklig konstruktion, enligt den sociala konstruktivismen. Genom vardagliga interaktioner med

andra människor i en pågående social samverkan livet ut så skapas vår verklighet och vår kunskap om världen (Burr 2003, s. 4).

Candace West och Don H. Zimmerman (1991) skriver att när vi gör kön, alltså när vi utövar den sociala konstruktionen av vårt kön så innefattar detta en sammansättning av interaktioner, socialt perceptuella och mikropolitiska aktiviteter. Dessa aktiviteter reflekterar en strävan efter ett naturligt uttryck av femininitet och maskulinitet. West och Zimmerman (1991) beskriver kön som en aktivitet där vi hanterar vår beteende oftast utifrån de normativa föreställningar som redan finns om attityder och aktiviteter avsatta för respektive könskategori (Lorber, Farell 1991, s. 14). När vi utövar vårt kön enligt könskategorierna så stödjer detta vårt anspråk till medlemskap i en könskategori.

West och Zimmerman (1991) argumenterar för att kön inte är en rad egenskaper eller en antagen roll utan en produkt av sociala förhållanden av något slag. De menar att kön är något som skapas genom interaktioner och använder Goffmans forskning om hur vi utövar kön genom interaktioner medans kön fortfarande är en produkt av socialt organiserade prestationer (Lorber, Farell 1991, s. 16). Goffman menar att genom interaktioner i rummet så antar vi att andra människor har en grundläggande karaktär som vi kan se genom tecken som de visar upp eller uttrycker själva. En sådan grundläggande karaktär är femininitet och maskulinitet. Dessa två sociala konstruktioner av kön anses också vara det mest grundläggande karakteriserande uttrycket som en individ har. Detta innebär också att könsliga uttryck etablerar villkoren för social kontakt i sociala situationer.

2.2. Den heterosexuella matrisen

Judith Butler (1990) skriver om ett begrepp som heter den heterosexuella matrisen. Butler (1990) använder detta begrepp för att beteckna det kulturella nät som naturaliserar våra kroppar, kön och lustar. För att kroppar ska kunna samexistera och få mening menar Butler (1990) att det måste finnas en stabilt könsuttryck inom ett stabilt genus, exempelvis att män är maskulina och kvinnor är feminina. Dessa uttryck måste vara definierat utifrån en hierarkiskt modell inom en heterosexuell praktik. Hierarkin leds av heterosexualiteten där män är maskulina och kvinnor är feminina och inom hierarkin finns det ett stabilt genus som är övergripande för oss alla (Butler 1990, s. 151).

Butler (1990) ifrågasätter tron att vissa köns beteenden är naturliga genom att illustrera de sätt som vårt inlärdade beteende när det kommer till utförandet av kön är ett utförande som vi har blivit påtvingade av en normativ heterosexualitet. Lena Gemzöe (2010) beskriver den heterosexuella matrisen på följande sätt: "Den heterosexuella matrisen är grundläggande för konstruktionen av genus, liksom hur den genomsyrar samhälle och kultur" (Gemzöe 2010, s. 141). Butler (1990) menar alltså att heterosexualiteten och dess inlärdade beteenden när det kommer till könsuttryck är det stabila genus som är övergripande för oss alla. Att klä sig och bete sig feminint och göra heterosexuella handlingar när man är en kvinna anses lika naturligt som att en man gör heterosexuella handlingar och klär sig och beter sig maskulint. Enligt Butler betyder också detta att det vi anser naturligt endast är en påtvingad normalitet utifrån heterosexualiteten och den finns med oss i alla samhällsliga konstellationer samt i vår kultur.

Butlers syn på genus genom ett konstruktivistiskt perspektiv har sin grund i den heterosexuella matrisen och konstruktionen av genus kan också förknippas med queerteori. Inom queerteori så är sexuella identiteter flytande och föränderliga i en socialt konstruerad verklighet. Sexualiteter är också socialt konstruerade och detta skiljer sig rejält mot den allmänt etablerade synen på sexualiteten. Queerteoretiker och Butler utmanar samhällets syn på sexualiteter och Butler förklarar konstruktionen av genus genom den heterosexuella matrisen. Idéer inspirerade utifrån queerteori konfronterar också offentliga platser och institutioner som socialt konstruerade efter den

heterosexuella matrisen (Gemzöe 2010, s. 143).

Butler har utformat den heterosexuella matrisen med hjälp av Monique Wittigs begrepp ”heterosexual contract” och av Adrienne Richs begrepp ”compulsory heterosexuality” (Butler 1990, s. 151). Butler (1990) skriver att Wittig argumenterar för att det finns en lingvistisk diskriminering av kön som säkrar fortgången av politiska och kulturella operationer av den obligatoriska heterosexualiteten. Wittig hävdar att det finns ett heterosexuellt kontrakt som stödjer patriarkatet, likt ett socialt kontrakt så fortgår det som en självklarhet och förhåller sig som något naturligt eftersom det har pågått under en sådan lång tid. Det heterosexuella förhållandet har sedan länge varit en politisk parameter i alla hierarkiska relationer och det är ett socialt kontrakt mellan män och kvinnor där kvinnor underordnas. Språket fungerar som ett sätt att forma vår sociala kropp och bidrar till att uppfatta saker som korrekt, därigenom fortgår det heterosexuella kontraktet som naturligt. Endast genom att bryta sig loss från det heterosexuella kontraktet kan kvinnor skapa ett nytt kontrakt med samhället och det är individens frivilliga val som är nyckeln till att omformulera det heterosexuella kontraktet (Butler 1990, s. 113).

Adrienne Richs begrepp om ”compulsory heterosexuality” handlar i stora drag om hur heterosexualiteten är en samhällelig institution som tillgodoser mannens utnyttjande av kvinnans fysiska, ekonomiska och emotionella förmågor. Hon menar vidare att heterosexualiteten är påtvingad på kvinnor genom olika sociala begränsningar och hon utmanar tanken att de flesta kvinnor är naturligt heterosexuella. Istället väddar hon till kvinnor att vända sig till varandra och hon ser lesbianism som ett sätt att bryta sig fri från mannens underordnande kedjor. Vidare argumenterar hon med hjälp av Kathleen Gough, en feminist och sociolog, för åtta olika punkter där mannens makt över kvinnan skapar en underordning av kvinnans sexualitet. Dessa punkter innehåller bland annat mannen påtvingade sexualitet på kvinnor genom våldtäkt, incest och tortyr och förnekandet av kvinnors egna sexualitet. Våld är en återkommande del av Richs ”compulsory heterosexuality” (Jackson, Scott 1996, s.130-132).

3. Tidigare forskning

3.1. Gay Spaces, Lesbian spaces och Gay ghettos

En av de första som tog upp begreppet "gay spaces" var Barbara Weightman (Knox, Pinch 2010, s. 243). Hon menade att allt fler homosexuella hade en stor roll i gentrifikationsprocessen i staden. En gentrifiering betecknar en social ökning i status i ett visst område. I detta fall betyder det att en befolkning bestående av höginkomsttagare söker sig in i staden, till en mer central och billigare plats att bo på. Enligt Knox och Marston (2013) så resulterar en gentrifikation i en fysisk renovering och uppgradering av hushåll vilket betyder att existerande befolkning oftast inte har råd att bo kvar på grund av ökade hyror. Centrala områden som tidigare bestod av en äldre arbetsklass blir därmed utflyttade och byts ut mot en befolkning som består av höginkomsttagare (Knox, Marston 2013, s. 391). Ett välkänt exemplet på ett "gay space" är Castrodistriktet i San Francisco, USA.

Castrodistriktet började byggas upp redan i slutet av andra världskriget då homosexuella människor efter sin tjänstgöring hellre bosatte sig i innerstaden istället för att flytta hem igen. Innerstaden lockade mer som en ny plats att bosätta sig och starta ett nytt liv fri från fördomar som fanns hemma där de kom ifrån. Staden betecknade en plats där toleransen var högre och där det fanns en chans till frihet genom anonymitet. "Gay spaces" har oftast en kulturell mångfald och har en högre tolerans till alternativa livsstilar. "Gay spaces" är områden där många homosexuella bor, lever eller rör sig i och skiljer sig från andra platser i staden som är anonyma eller heterosexuella i sin sexuella karaktär (Knox, Pinch 2010, s. 243).

På senare tid har det forskats mer om "lesbian spaces" men detta har varit svårt eftersom de oftast håller en mer låg profil i det offentliga rummet i staden. Enligt Nilsson och Lindholms (2002) studie om kvinnligt och manligt homoliv i Göteborg på 1950-1980-talet kom de fram till att lesbiska kvinnor oftast möttes i hemmet istället för ute i det offentliga rummet. Där var istället homosexuella män mer dominanta i det offentliga rummet och träffades på "hemliga" platser ute i det offentliga rummet. Att kvinnor i det privata förknippades med hemmet och män med det offentliga bekräftades genom att kvinnors rörelse i staden var begränsad, då även för lesbiska kvinnor. När kvinnor rörde sig i det offentliga rummet så var det oftast män inblandade och män hade ett friare rörelsemönster. Nilsson och Lindholm menar också på att lesbiska kvinnor kunde dölja eller få plats med sin sexualitet på heterosexuella dansställen eftersom relationen mellan kvinnor i övrigt hade en ringa grad av intimitet. Homosexuella män fick istället dölja sin sexualitet eftersom intimitet mellan män var negativt belastad och det fanns en risk för förföljelse. Ändå kunde homosexuella män ha ett relativt offentligt liv eftersom de ibland hade intima möten på offentliga platser medan lesbiska kvinnor hade halvoffentliga förhållanden där de huvudsakligen träffades i hemmet (Nilsson, Lindholm 2002, s. 106-107).

Homosexuella män träffades på olika platser i det offentliga rummet, vilket kunde vara parker eller andra liknande miljöer. Senare började homosexuella män också träffas i olika lokaler, bland annat i biografen och badhus (Nilsson, Lindholm 2002, s. 108). I Göteborg fanns det olika mötesplatser för homosexuella män, vilket också bekräftade det faktum att det offentliga rummet tillhörde mannen. Det homosexuella livet kunde dock också sprida sig utanför dessa mötesplatser, där kontakt kunde göras på gator och torg även om ett flertal upplevde detta som nervöst eftersom det dolda kunde komma ut i ljuset. Det kunde hända att homosexuella män som hade haft sexuella förbindelser träffades på stan och låtsades om att inte känna igen den andre. Nilsson och Lindholm menar att det var en viktig aspekt att hålla detta i det dolda då andra människor utanför det homosexuella livet hade inte kännedom om dessa mötesplatser och vad som föregick (Nilsson, Lindholm 2002, s. 109). Även Matt Houlbrook beskriver hur män redan på 1920-talet träffades för att ha sexuella förbindelser i Londons stadskärna, även här på offentliga platser. Kontakten kunde ske i mörka hörn på ensliga gator eller för att helt undvika nyfikna observatörer, på offentliga urinoarer där många män

förflyttade sig varje dag. Då kunde det hända att män som ville ha sex med andra män fick använda olika taktiker för att ingen skulle komma på dem (Houlbrook 2005, s. 49).

Nilsson och Lindholm (2002) beskriver hur det offentliga rummet för lesbiska kvinnor fungerade som en plats som var till för att ta sig vidare till en annan plats, alltså inte ett rum där kvinnorna uppehöll sig i. De beskriver det lesbiska livet där kvinnor av slump träffade andra kvinnor eller kunde ha plats för det på heterosexuella platser, exempelvis på dansställen. De beskriver hur den homosociala staden under femtio-sextio-och sjuttitalen förändrades till en heterosexuell stad där homosexuella mäns sexuella kontakter i det offentliga rummet förminskades. Detta skedde i och med att offentliga toaletter revs, gjordes mindre eller att buskagen i parker förminskades. Även när kvinnor fick en större möjlighet att röra sig i det offentliga rummet så förändrades inte deras rörelsemönster eftersom de fortfarande inte kände att de kunde röra sig som de ville på kvällar och nätter. På sjuttitalet skedde det många viktiga saker inom kvinnorrättsrörelsen och därmed började också lesbiska kvinnor ta sig ut i det offentliga rummet och göra anspråk på platser i staden som subjekt. Även homosexuella män kunde utmana den heteronormativa ordningen genom att öppet flirta eller dansa med en annan man på dansställen där mestadels heterosexuella vistades, som alltså inte var betecknat som en gayklubb (Nilsson, Lindholm 2002, s. 162).

Det skedde också en slags övergång till en gemensam homosexualitet på sjuttitalet där bland annat RFSL, Riksförbundet För Sexuellt Likaberättigande, utvecklades. Klubblivet erbjöd mötesplatser för homosexuella, där kvinnor och män kunde träffas och dansa på gayklubbar även om Nilsson och Lindholm poängterar att klubblivet hade olika betydelser för homosexuella män och kvinnor. Homosexuella män kom ifrån det offentliga rummet in i gayklubbarna, här skedde då en ytterligare intimisering där homosexuella män öppet kunde kyssas. För lesbiska kvinnor, som istället kom ifrån hemmet, fick gayklubbar den betydelsen att de kunde träffa andra kvinnor, de kom ut i offentligheten medan männen redan hade varit där under en längre tid (Nilsson, Lindholm 2002, s. 248). Politiseringen av kvinnors rättigheter och homosexuella rättigheter skapade också mötesplatser för många lesbiska kvinnor som inte bara arbetade för kvinnor och lesbiska kvinnors rättigheter men som samtidigt kunde också träffa partners i dessa sammanhang (Nilsson, Lindholm 2002, s. 261).

Fokuset på att det finns ”gay spaces” och användandet av det begreppet har fått kritik eftersom det bortser från det faktum att alla platser, eller ”spaces” är sexuellt konstruerade. Att det bildas kluster av ”gay spaces” kan också få konsekvensen att istället för att möjliggöra att homosexualitet ses som en lika naturlig sexualitet som heterosexualitet gör det till något separat och avvikande. Detta kan då bero på att det finns en åtskillnad mellan vanligt ”space” och ”gay space” vilket skapar en idé om att dessa två är separata från varandra. Det blir inte en normalitet utan ett avvikande område från staden där homosexualitet också blir avvikande. Manuel Castells använder begreppet ”gay ghettos”, som han menar skapas av att ”gay spaces” skapar ett kluster som lika mycket kan fungera som en plats för frihet som ett fängelse eftersom HBTQ-personer blir avvikande, separat från samhället (Knox, Pinch 2010, s. 245). Ett kluster betyder en koncentration av företag med likartad verksamhet som befinner sig inom samma geografiska område och Castells i detta fall att kluster som skapas av ”gay spaces” har en negativ effekt. Det centrala i den tesen är att fokuset på ”gay spaces” bidrar till att alienera ”gay spaces” då allt ”space” egentligen är konstruerat utifrån sexualitet till en viss grad. Det finns även kritik mot forskning och arbete om ”gay ghettos”, där bland annat Gill Valentine menar att forskning bidrar till att ignorera det faktum att vissa homosexuella män och kvinnor ibland undviker att uttrycka sin sexuella identitet. Detta för att inte bli utsatt för risken att bli diskriminerad, trakasserad eller förföljd (Knox, Pinch 2010, s. 244).

I flera städer där det finns ”gay spaces” har en utveckling skett där det finns ett ekonomiskt och

kommersiellt intresse av att utnyttja homosexuella höginkomsttagare. I sådana områden finns det flera barer, klubbar och affärer som direkt riktar sig mot homosexuella. Detta medför dock också att de som är homosexuella och är låginkomsttagare inte blir inkluderade. Detta skapar ekonomiskt åtskilda klasser baserat på sexualitet. (Knox, Pinch 2010, s. 245). Exempel på en framstående stad som har "gay spaces" är Brighton i Storbritannien. I Brighton har en stor andel HBTQ-personer valt att bosätta sig och vara verksamma, inte minst för de många företag, affärer, barer, nattklubbar och organisationer som riktar sig mot HBTQ-gemenskapen. Fler människor med andra livsstilar, exempelvis hippies har hittat sin väg till Brighton och bosatt sig där. Brighton anses av många vara Europas "gay capital" och Gay Pride-paraden attraherar besökare över hela världen (Gay Brighton 2014).

Ytterligare ett exempel på ett "gay ghetto" finns att hitta i Marais, Paris. Michael Sibalis skriver i en artikel om Marais, som likt många andra områden där många homosexuella kvinnor och män bor, har växt upp under de senaste åren i Nordamerika och i de västra delarna av Europa. Sibalis skriver om flera faktorer som har gjort att Marais har blivit ett gay ghetto, bland annat låga bostadspriser, en attraktiv infrastruktur, marknadsföring riktad mot homosexuella av affärsmän i området där en ny generation homosexuella har bosatt sig och nya företag som riktar sig mot homosexuella. Sibalis skriver också att det finns ett överhängande hot mot Marais då ekonomiska och sociala krafter kan göra att verksamheter och företag som riktar sig mot homosexuella hamnar i konkurs. Detta beror på att priserna på senare tid har gått upp och att starta nya företag i det homosexuella området Marais avskräcker många investerare. Å andra sidan kan det också vara så att homosexuella gradvis blir mer accepterade i samhället och därmed integrerade vilket kan göra att Marais kommer att bli en icke utesluten del av Paris. Sibalis menar att Marais i framtiden likväl kan bli ett område där alla människor som känner sig exkluderade av samhället kan få plats. Sibalis argumenterar att gay ghettos formas utifrån motiven av företagsinvesteringar, attityden från deras kunder och subjektiva uppfattningar av ghetton både av boende och icke-boende i området (Sibalis 2004, s. 1755).

Det har även visat sig i vissa samhällen att områden där det finns "gay spaces" eller "gay ghetton" bidrar med en substantiell del av arbetstillfällen inom turismen, där den homosexuella turismen har varit attraktiv. Exempel på detta finns av Jon Binnie som i en analys som presenterade att 3000 av 25000 arbetstillfällen var beroende av den homosexuella turismen i Amsterdam. Myndigheter hade också senare valt att främja den homosexuella turismen tills det framkom en oro över att främjandet av den homosexuella turismen skulle fjärma resten av turismen (Knox, Pinch 2010, s. 243).

I Nordamerika och de västra delarna av Europa finns det många "gay spaces" och "gay ghetton" men det finns också delar av världen där politiska och kulturella olikheter omöjliggör den utveckling som har skett i mer toleranta delar av världen. Aldrich (2004) tar upp den homosexuella kultur som har spridit sig till Asien där det finns en homosexuell kultur men den håller till stor del låg profil eftersom homosexualitet fortfarande är brottsligt i flera länder. Även om lagstiftningen i många länder har förändrats så finns det fortfarande en viss förföljelse som fortsätter och det är fortfarande olagligt att vara homosexuell i exempelvis många länder i Afrika och Mellanöstern. Knox och Pinch (2010) tar också upp hur homosexuellt beteende 1967 blev avkriminaliserat i Storbritannien men 1988 blev ändå två män arresterade för att ha uppvisat homosexuellt beteende på offentlig plats. De hade i denna situation kyssts på en busshållplats (Knox, Pinch 2010, s. 240). Knox och Pinch (2010) menar att även om många tycker det kan kännas obekvämt när heterosexuella människor kysser varandra i det offentliga rummet så upplevs det ännu mer obekvämt när homosexuella människor visar ömhetsbevis i det offentliga rummet (Knox, Pinch 2010, s. 235).

3.2. Män och kvinnor inom HBTQ-världen

Genom historien har det varit lättare att samla material och information om manliga HBTQ-personer än kvinnliga HBTQ-personer. Detta beror mycket på att kvinnliga HBTQ-personer har varit mindre synliga genom historien och detta gäller även i det offentliga rummet. Även om lagstiftningen har funnits där för att straffa både män och kvinnor som var HBTQ så var det mestadels män som fälldes. Enligt Svante Norrhem, Jens Rydström och Hanna Markusson Winkvist (2008) har det funnits en skillnad i praktiken mellan män och kvinnor. Detta har också gjort att männen har haft en större synlighet genom historien samt betraktats som ett större samhällsproblem. Skälet till detta menar vissa är att det finns en rådande könshierarki där kvinnan är underordnad mannen. Genom denna könshierarki så har det historiskt sett betytt att kvinnorna har varit mindre synliga eftersom de ända fram tills början på 1900-talet inte hade någon rösträtt. Deras praktiska uppgifter hade sin utgångspunkt i hemmet och mannens uppgift var att vara försörjare och familjens överhuvud. Detta gjorde senare att homosexuella män eller könsöverskridande män ansågs vara svaga i den patriarkala världen.

Eftersom mannen var familjens överhuvud och den självklara ledaren, även i samhället, så blev detta ett hot mot samhällsordningen och manliga homosexuella eller män som överskred könskategorierna blev ett samhällsproblem (Norrhem m.fl. 2008, s. 192). Ett mer extremt exempel på liknande idéer kan vi hitta i Nazityskland propaganda där de argumenterade för att män som inte producerade fler barn var ett hot mot landets fortsatta existens. Lesbiska kvinnor var inte ett lika stort hot eftersom de fortfarande kunde användas till barnafödande även om de var lesbiska. Denna tanke är ingen ny sådan och kan återfinnas redan i Bibeln där det uttrycks att människan ska ut i världen och föröka sig (Norrhem m.fl. 2008, s. 193). Även Castells har argumenterat för att homosexuella områden är ett rumsligt uttryck för mäns begär att dominera och ta över medan kvinnor har en större solidaritet gentemot varandra. Därigenom har kvinnor inte heller något begär att dominera rummet (Knox, Pinch 2010, s. 243).

Norrhem, Rydström och Markusson Winkvist (2008) skriver att en annan aspekt av att kvinnor osynliggjorts i historien är på grund av att deras sexualitet länge har varit tabubelagd. Generellt sett så har bilden utåt för HBTQ varit homosexualiteten mellan män, vilket har fått starkare reaktioner än homosexualitet mellan kvinnor. Tidigare undersökningar som har gjorts angående attityden kring HBT-personer mellan 1990-talen och 2000-talen har kommit fram till att det fortfarande finns en högre tolerans mot kvinnliga HBT-personer gentemot manliga HBT-personer (Norrhem m.fl. 2008, s. 194).

3.3. Sexualitet och det offentliga rummet

Gayklubbar på sjuttioalet var de enda halvoffentliga platserna i Sverige som erbjöd en mötesplats där HBTQ-personer öppet kunde vara sig själva och träffa andra HBTQ-personer. Arne Nilsson och Margareta Lindholm (2002) skriver att kvinnliga och manliga köns kategorier utmanades då yttre attribut som kläder, smink, kroppsspråk och hårfrisyrer överträdde de köns kategorier som samhället hade som normalitet. Kvinnor i slips och män som klädde sig som kvinnor ifrågasatte normer i samhället som konstruerade. Huvudsakligen erbjöd gayklubbar den enda offentliga platsen där homosexuella män och kvinnor kunde vara sig själva i en fri och öppen miljö (Nilsson, Lindholm 2002, s. 249-250).

Även Paul L. Knox och Sallie A. Marston (2013) beskriver att det finns flera sätt att uttrycka sin sexuella identitet i det offentliga rummet. För att undersöka homosexualitet kan vi forska och undersöka kroppen och hur individer utsmyckar den för att uttrycka sin sexuella identitet. Genom kläder, hårstil, attityd och andra yttre attribut kan en individ uttrycka sin sexuella identitet på ett väldigt subjektivt sätt. Knox och Marston (2013) skriver att genom att undersöka kroppen kan vi

dekonstruera sociala och kulturella utövningar i praktiken, exempelvis kön, klass och givetvis sexualitet. Denna typ av forskning har en teoretisk grund och menar att sexuella identiteter lärs och uppehålls genom utövningar som är tagna för givet. Genom att titta på människor genom kön och sexualitet kan forskare utmana tanken att kön är något som vi är och istället något som vi gör genom att presentera våra kroppar inför världen, hur vi betar oss och handlar. (Knox, Marston 2013, s. 167).

För att förstå sexualitet och kroppen inom kulturgeografi så också är rummet centralt. På vilket sätt homosexuella eller heterosexuella individer kan uttrycka sin sexualitet beror på vem som upptar rummet, hur det upptas och vilken sexuell identitet som utövas i det upptagna rummet (Knox&Marston 2013, s.171). Idag finns det kulturer, exempelvis organisationer som Gay Pride, som är konstruerade för att skydda HBTQ-personers rättigheter. Under ett Gay Pride-evenemang, som sker på ett flertal platser runt om i världen årligen så uppmärksammas och firas HBTQ i alla möjliga sammanhang. Paraden där människor tågar genom gator och torg med de officiella Gay Pride-regnbågsfärgerna som tar över det offentliga rummet är kanske den mest berömda delen av evenemanget. Då blir det offentliga rummet upptaget av HBTQ-personer på ett sätt som inte sker vanligtvis. Det offentliga rummet blir öppet för alla oavsett sexualitet under evenemangets gång. HBTQ-personer kan använda evenemanget som en mötesplats för att träffa andra HBTQ-personer eller öppet demonstrera för sina rättigheter. Här finns det även chans till att uttrycka sig väldigt med kläder och annan utsmyckning. Efter Gay Pride återgår staden till sin vanliga struktur, där hela staden återgår till att vara sexuellt anonym eller heteronormativ.

Norrhem, Rydström och Markusson Winkvist (2008) tar upp att ju mer synliga HBT-personer är i sin omgivning desto mer positiv är attityden gentemot HBT. Det har också visat sig att människor med en högre utbildning samt de som bor i storstäder generellt är mer positivt inställda till HBT-personer vilket stärker föreställningen om att många HBTQ-personer väljer att bo i storstäder där det finns en högre tolerans (Norrhem m.fl. 2008, s. 197). Robert Aldrich (2004) menar att homosexuella påverkar staden genom att delta i gentrifikationsprocessen, genom att vara en maktfaktor i samhället då många homosexuella idag har en ekonomisk och politisk makt samt ett stort nätverk som bygger på solidaritet. Dessutom har Paris och Berlin haft öppet sexuella borgmästare. Mycket tyder på att de platser i världen där det finns homosexuella som formar vissa platser, alltså "gay spaces", kommer att utvecklas till att vara en integrerad del av samhället och bidra med kulturell mångfald och ekonomisk kraft (Aldrich, 2004).

Enligt Paul L. Knox och Steven Pinch (2010) får alternativa livsstilar plats i staden på ett annat sätt än i mindre orter. Det finns en större chans att vara anonym och det finns en högre tolerans i storstäder. Motsatsen till detta finns generellt i mindre orter där det är vanligare att det finns en högre risk för fördomsfullhet och intolerans som bidrar till en fientlighet mot homosexuella i mindre orter. Många homosexuella människor träffas i staden på hemliga eller dolda platser eftersom det fortfarande finns en risk för misshandel, trakasserier och förföljelse. Dessa hemliga platser kan exempelvis vara barer eller klubbar. Knox och Pinch (2010) skriver att dessa hemliga platser har tre viktiga funktioner; platserna erbjuder sexuella förbindelser/förhållanden, de erbjuder en plats där homosexuella människor kan byta information såsom skvaller och nyheter och de erbjuder också en plats där nya människor kan introduceras i den homosexuella världen. Dessa hemliga platser är oftast placerade där det generellt finns en hög toleransnivå mot alla sorts avvikande beteenden som bryter mot normen. Idag finns det en högre toleransnivå i samhället men det betyder inte att det inte finns många fördomar mot homosexuella och det sker fortfarande misshandel mot homosexuella (Knox, Pinch 2010, s. 240).

3.4. HBTQ genom historien

Oberoende orättvisor i samhället har HBTQ-personer alltid funnits i staden och påverkat den även om det historiskt sett i många samhällen världen över och ännu idag fördöms som något felaktigt. Redan för 7000 år sedan fanns det enligt vissa forskare könsöverskridande personer. I Skåne har arkeologer funnit gravar där människor troligtvis begravdes på olika sätt beroende på kön och sexualitet, dock har det funnits några gravar där människorna har varit svåra att identifiera när det kommer till kön. Här menar vissa forskare att dessa människor fungerade som shamaner, personer som rörde sig mellan olika världar och hade en fri roll när det kom till sexualitet och kön. Norrhem, Rydström och Markusson Winkvist (2008) beskriver hur shamanerna kan ha varit sin tids queerpersoner (Norrhem m. fl. 2008, s. 37).

Även Aldrich (2004) skriver om hur homosexuellt sex mellan män var en integrerad del av samhället i Antikens Grekland. Här skedde samkönat sex mellan män på halvoffentliga platser, exempelvis i badhus, tills den kristna religionen kom att påverka Europa och den homoerotiska delen i samhället blev fördömt och straffbart. Eftersom kvinnorna stod utanför det offentliga rummet så var detta ett rum där männen styrde. Norrhem, Rydstöm och Markusson Winkvist (2008) skriver att det byggdes upp en åldershierarki där de äldre männen skulle lära upp de yngre och detta fick inte bara en påverkan på det politiska eller ekonomiska livet men också i form av sexuella uttryck. Sex mellan män, där den äldre mannen var aktiv och den yngre passiv byggde inte på sexuell lust utan på ett intellektuell utbyte. Här skulle den äldre mannen lära den yngre mannen om moral och fostra honom. Eftersom kvinnan ansågs vara närmare djuren än människan i samhället så ansågs relationen mellan män som en högre stående sådan (Norrhem m.fl 2008, s. 23).

Religionen har varit ett maktmedel när det har kommit till samhällsordningen och äktenskapet. Äktenskapet har betraktats som heligt mellan man och kvinna och denna tro har använts som ett instrument för att kontrollera befolkningen i många tider historiskt sett. Exempelvis så var äktenskapsbrott straffbart med döden på 1600-talet där det Gamla Testamentets påbud i Mose lag var fria att tillämpas i Sveriges domstolar. (Norrhem m.fl. 2008, s. 14). Den kristna religionens intåg i samhällsordningen skedde på medeltiden mellan år 1000-1500 och betydde att kyrkan och staten tillsammans styrde samhället och befolkningen. Inom kyrkan har det redan på 300-talet funnits handböcker riktade för botgöring av samkönade relationer. Botgöringen handlade oftast om avhållsamhet från olika slags mat och dryck men också aga eller att be böner. Straffet kunde variera i tid beroende på hur grovt brottet ansågs vara men den största synden, gemensamt för både män och kvinnor i samkönade sexuella förbindelser, var penetration. Därför ansågs det också vara högre straffbart när det gällde samkönat sex mellan män (Norrhem m.fl. 2008, s. 61).

Norrhem, Rydström och Markusson Winkvist (2008) beskriver hur sex, kärlek och äktenskapet historiskt sett har haft en stark sammankoppling men att idén om kärleken som utgångspunkt för äktenskapet har varit en senare utveckling. Äktenskapet var en viktig del av samhället förr i tiden, men kanske mer av ekonomiska och religiösa skäl och av den anledningen att olika släkter har kunnat alliera sig med varandra (Norrhem m.fl 2008, s. 12). Ändå har homosexuella relationer pågått utanför äktenskapet under en lång tid. Norrhem, Rydström och Markusson Winkvist (2008) skriver hur svenska kungligheter hade samkönat sex utanför äktenskapet.

Bland annat hade kung Magnus på 1300-talet sexuella förbindelser med hertig Bengt Algotson. Det som fick ett höjt ögonbryn i det offentliga rummet var dock inte den sexuella synden som hade begåtts utan det faktum att hertigen hade fått alldeles för mycket makt på grund av deras kärleksrelation. På dessa tider fanns det inga begrepp och beteckningar när det kom till sexuell läggning men idag skulle kanske kung Magnus betecknas som bisexuell eftersom han fortfarande var gift med drottningen och hade flera barn med henne. Kung Magnus blev senare avsatt och

tvingades på landsflykt efter att han hade pekats ut som en dålig man och osund för hela samhället. Detta i och med att Birgitta Birgersdotter i en uppenbarelse hade pekat ut kung Magnus som genom sina relationer med andra män drog Guds straff över Sverige. Birgersdotter blev senare helgonförklarad, vilket förstärker bilden av att det heteronormativa sättet att leva är det som är korrekt och i detta fall även ger ett erkännande då hon blev ett helgon (Norrhem m.fl 2008, s. 56).

Kärlek mellan kvinnor och samkönade relationer mellan kvinnor har det funnits flera exempel på under historiens gång. År 1715 tog Wilhelm Ekstedt värvning i kungens armé, utåt sett en man med manlig klädsel och manligt yttre attribut. Senare gifte sig Wilhelm med en ung piga och de levde tillsammans i över tio år. Det intressanta i denna historien bottnar i att Wilhelm egentligen var en kvinna som hette Ulrika Eleonora Stålhammar. Av okända anledningar så tog senare Ulrika Eleonora kontakt med sin familj som hon en gång hade sagt farväl till för att de skulle hjälpa henne att återgå till livet som kvinna. Ulrika Eleonora och hennes fru ställdes inför rätta och fick relativt milda straff. Under denna tid fanns det ingen lagstiftning som underbyggde att deras samkönade relation var brottslig så bestraffningen grundade sig istället i var att de hade ingått i ett äktenskap och att Ulrika Eleonora hade iklätt sig manskläder, vilket var en skymf mot Gud. När det gäller manliga samkönade relationer så fanns det i Sverige förbjudet enligt lagstiftning redan 1608 (Norrhem m.fl. 2008, s. 77-78).

Även drottning Kristina som på sin tid var i offentlighetens öga bröt mot könskategoriseringen då hon klädde sig maskulint. Hon gifte sig aldrig och fick inte heller några barn, något som var väldigt udda på 1600-talet och i synnerhet för en kunglighet. Hon var dessutom öppen med att presentera en hovfröken vid namn Ebba Sparre som sin sängkamrat. Norrhem, Rydström och Markusson Winkvist (2008) skriver att det är intressant att en drottning kunde utmana könskategoriseringen och samhällsordningen på detta sättet. I hög grad var det också på grund av att hon var drottning som hon kunde ta sig friheten att bryta mot normen i samhället då andra människor skulle ha blivit straffade (Norrhem m.fl. 2008, s. 82). Den största synden när det kom till sexualitet mellan 1500-1800-tal var äktenskapsbrott men den samkönade sexualiteten och normbrytare när det kommer till könskategorisering blev mer synligt (Norrhem m.fl. 2008, s. 97). Lili Elbe kom till att bli en stor inspiration för transpersoner både på sin tid och på senare tid. 1931 dog hon i en hjärtattack till följd av en könskorrigering operation och hade innan dess redan opererat bort testiklar och penis. Efter detta fick den könskorrigering operationen och Lili Elbes kamp en stor betydelse för transpersoner som sökte hjälp. I övrigt var transpersoner ett fenomen som återfanns i storstäder (Norrhem m.fl. 2008, s. 121).

På slutet av 1800-talet blev homosexualitet ett begrepp i Sverige och på denna tid fanns det en stor debatt kring sedesförfallet i samhället. Det var fortfarande en stor skandal att ingå i homosexuella relationer och homosexuellt sex missaktades. På tidigt 1900-tal fanns det också diskussioner om det gick att bota homosexuella, då främst med perspektivet på manlig homosexualitet. Det fanns tankar om att det fanns en hormonell obalans och det fördes experiment där homosexuella män fick nya testiklar inopererade för att se om homosexualiteten avtog (Norrhem m.fl. 2008, s. 105). Den senare delen av den första halvan av 1900-talet kom till att befläckas av nazismens spridning i Europa. HBT-rörelsen som hade växt fram och även varit mycket stark i Tyskland blev snabbt demolerat. Från 1936 skickades homosexuella män till koncentrationsläger där de fick bära en rosa triangel på sina fängelsekläder. Det var dock sällsynt med lesbiska koncentrationsläger, mycket på grund av att homosexualitet mellan kvinnor inte var brottsligt i Tyskland. Dock finns det exempel då lesbiska kvinnor som var öppna med sin sexualitet skickades till koncentrationsläger (Norrhem, m.fl. 2008, s. 123). Det dröjde fram till år 1996 innan de homosexuella människor som mist livet i koncentrationslägren fick någon slags upprättelse. Detta berodde på att homosexualitet fortfarande var olagligt i Tyskland fram tills dess.

Efter nazismens avslut i Europa och efter många år av strikt lagstiftning som förbjöd främst manlig homosexualitet men också på senare tid kvinnlig sådan i Sverige, så började synen på homosexualitet förändras. Norrhem, Rydström och Markusson Winkvist (2008) skriver att polisen i Sverige på 1930-talet började utföra sitt arbete på ett mycket mer strikt sätt och arresterade allt fler homosexuella. Strafftiden blev märkbart lägre och allt fler skickades istället iväg till mentalsjukhus, där de kunde vara kvar under en mycket lång tid. Kastrering var även här ett alternativ för att bota den sjukdom som homosexualiteten ansågs medföra. År 1944 avkriminaliserades homosexuella handlingar och märkligt nog ökade homofobin (Norrhem, m.fl. 2008, s. 127). Även kyrkan blandade sig i riksdagens beslut där de menade att avkriminaliseringen medförde att människors sunda reaktion mot de sexuellt abnorma skulle avtrubbas. Många homosexuella människor stod fortfarande upp och representerade sig själva genom att säga att de inte var sjuka eller samhällsfarliga utan annorlunda.

På 1970-talet skedde en stor förändring när det gällde HBTQ-personers gemenskap och rättigheter i Sverige. I och med att HBTQ-personer kom ut i det offentliga rummet, började röra sig på gayklubbar så började deras synlighet också märkas i politikens rum. I och med demonstrationer för homosexuellas rättigheter på offentliga platser och organisationer som bildades för HBTQ-personers rättigheter skapades ett mottryck till den heteronorm som länge dominerat det offentliga rummet i sin ensamhet. Eva Ahlberg (2000) beskriver hur sjuttioalet var en era där homorörelsen ökade och gay power användes som slagord. RFSL, Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas och transpersoners rättigheter, skapade lokalavdelningar och flera lesbiska grupper och organisationer startades. Det ansågs viktigt för lesbiska grupper att kvinnan skulle synliggöras i det offentliga rummet och det privata ansågs ofta vara politiskt (Andreasson 2000, s. 77). Även kristna grupper och studentföreningar startades upp för homo- och bisexuella. Här ville studentföreningarna arbeta för att synliggöra homosexuellas situation på universitet, högskolor och i samhället (Andreasson 2000, s. 88). En medial utveckling skedde också på sjuttioalet och flera tidningar riktade till homosamhället kom ut. På nittioalet trappades denna utveckling upp rejält och fler professionella tidningar startades och ett TV-program för homosexuella började sändas. Ahlberg (2000) beskriver hur det vid millennieskiftet fanns fem svenska tidningar och flera webbplatser riktade mot homosexuella och att internet idag är en lika viktig mötesplats som fysiska sådana (Andreasson 2000, s. 99).

3.5. Transpersoner och det offentliga rummet

Transpersoner är en minoritet i staden och inte minst i sin synlighet i staden. Petra L. Doan (2010) skriver om hur köns kategorier exkluderar transsexuella och intersexuella på ett privat och offentligt plan. Doan (2010) använder begreppet tyranni som en beskrivning av den heteronormativa hierarki som styr rumsliga förutsättningar. Hon menar att det finns ett heteronormativt system som exkluderar de som inte är heterosexuella. Genom att använda sig själv som utgångspunkt för denna exkludering och med hjälp av queerlitteratur kommer hon fram till att förhållandet mellan kön och rum är dynamiskt och beror på dels den rumsliga kontexten samt graden av det heterosexuella utövandet i rummet. Hon kommer därigenom också fram till att det finns olika rum som har olika förutsättningar, där också hon som transperson har olika förutsättningar att vara sig själv. Eftersom hon från början är exkluderad från den heteronormativa hierarkin som styr rummet och dess förutsättningar så är det svårare för hennes att vistas där. Men det finns olika grader av exkludering som beror hur tolerant omgivningen i rummet är samt hur starkt heteronormativt rummet är.

Doan (2010) menar att utövandet av kön är viktigare än köns kategorisering i sig och det är i utövandet av kön som köns kategorisering i sig blir till. Att utövandet av kön är viktigare än köns kategorisering stämmer överens med bilden av att kön är något som görs, inte något som är. Frågan som hon formulerar är hur utövandet av kön destabiliserar den heteronormativa hierarkin

men också till hur sådana föreställningar förstärks genom att återforma vår förståelse om kön. Doan (2010) menar på att utan hänsyn till en rumslig kontext är det inte möjligt att återforma vår förståelse om kön eftersom rummet behövs som en plats där det finns en chans till att utmana heteronormativa uppfattningar av kön genom att utöva kön (Doan 2010, s. 648).

Doan (2010) menar också att olika rumsliga sammanhang har olika typer av potential till konfrontation och förändring i attityd av kön. Det handlar om en medveten försiktighet vid olika platser där det känns mer eller mindre tryggt att konfrontera omgivningen i rummet med sin sexuella identitet. Utövandet av kön påverkas också av observatörerna i hennes omgivning och de påverkar synligheten av detta utövande. Hon summerar att det finns vissa platser där hon kan välja att utöva sin sexuella identitet för att utmana könskategoriseringen och vissa platser där det inte går. Hon poängterar även att möjligheten att kunna utmana den heteronormativa hierarkin och stereotypa könskategorier kan uppfattas som ett privilegium eftersom hon är en vit, medelklass, transsexuell kvinna. Även i det offentliga rummet finns det begränsningar på grund av den heteronormativa hierarkin som styr.

Den transsexuella Doan (2010) beskriver hur hon själv har upplevt trakasserier i det offentliga rummet på grund av sin sexuella identitet. Hon beskriver ett tillfälle i ett parkeringsgarage där hon till fots skulle gå ut ur parkeringsgaraget. Hon beskriver att hon hade pratat högt med sin chaufför och en man i samma parkeringsgarage måste ha hört hennes mörka röst. Då hon gick ut ur parkeringsgaraget stannade hon till väldigt snabbt och samma man som nu gick bakom henne dunsade in i henne och uttryckte plötsligt sin ilska mot hennes sexuella identitet och hur hon utövade den istället för det som just hade hänt, att de av ren olycka stötte ihop med varandra:

"He started yelling, 'I know what you are! You can't fool me! You are disgusting!' I refused to be cowed and asked him point blank what he thought I was. He, in turn, became so agitated that I thought he was going to throw a punch. If the limo driver had not quietly stepped up next to me as a supportive presence, I would have been assaulted on the spot. My gender expression in that public space offended his sense of appropriate public behavior and he acted to sanction that violation in as public a fashion as possible." (Doan 2010, s. 640)

Doan (2010) menar att hennes könsliga uttryck på den offentliga platsen förolämpade denna främmande man och hans uppfattning av vad som är ett acceptabelt beteende i en offentlig miljö. Eftersom Doan hade gjort en överträdelse i det offentliga rummet enligt mannen så blev hon attackerad verbalt och nästan också fysiskt. Hennes könsöverskridande uttryck i form av yttre attribut provocerade mannen och det faktum att hon är transsexuell. I vilket fall så sammanfattar denna händelse en heteronormativ förståelse av det offentliga rummet och av vem det får upptas av. Doan var en avvikelse i detta rum och enligt mannens uppfattning gjorde hon intrång på hans uppfattning kring det offentliga rummets regler om vilka sexuella identiteter och uttryck av kön som får vistas där. Sådana upplevelser påverkar hur även Doan väljer att bemöta omvärlden, exempelvis så skriver hon att hon drar sig för att ringa till människor på telefon, eftersom hon har en mörk röst och människor antar att hon är en man. Avslutningsvis skriver Doan att även om hon inte har något emot att visa sig på offentliga platser så finns det ett behov av en plats där hon kan vara sig själv (Doan 2010, s. 647-648).

Norrhem, Rydström och Markusson Winkvist (2008) skriver om hur transpersoner är ett mer synligt offer för våld, hån och förföljelse. Homosexuella kan oftast välja att gömma sig genom att vara anonyma i sin sexuella identitet till det yttre men transsexuella beskrivs vara ett en minoritet utan skydd. De skriver om en transfobi som är starkare än homofobin på grund av att transpersoner överskrider könskategorier på ett synligt sätt genom yttre attribut och förändringar av kroppen.

Transpersoner brukar inte bara klä sig i det motsatta könets kläder utan också ha viljan att rent fysiskt förändra sin kropp till det motsatta könet genom operation (Norrhem, Rydström, Markusson Winkvist 2008, s. 134). Knox och Pinch (2010) tar upp ett begrepp som kan vara intressant, nämligen ”heteropatriarchy”, där de menar att där patriarkatet styr är även normerna heteronormativa. Där ett heteropatriarkat styr kan människor som bryter könskategorier bli utsatta för förolämpningar, förföljelse och misshandel (Knox, Pinch 2010, s. 236).

3.6. Sammanfattning

I genomgången av tidigare forskning har jag kommit fram till:

- Att rummet är en viktig faktor för att förstå sexualitet och kroppen. Den sexuella identiteten kan vi uttrycka genom val av yttre attribut men också genom våra handlingar och vårt agerande.
- Storstäder har en högre tolerans för HBTQ-personer än i mindre orter. Det är i större städer som ”gay spaces” har bildats och där är också den homosexuella befolkningen en maktfaktor när det kommer till politik och ekonomi. Många homosexuella människor träffas i staden på hemliga eller dolda platser eftersom det fortfarande finns en risk för misshandel, trakasserier och förföljelse. Dessa hemliga platser kan exempelvis vara barer eller klubbar.
- Många HBTQ-personer har genom historien möts på hemliga platser. Det finns oftast mötesplatser som allmänheten inte har vetskap om men där HBTQ-personer kan vara sig själva och umgås. Gayklubbarna vittnar om den enda fria och öppna miljön för homosexuella på 1970-talet.
- Homosexuella män har varit mer synliga i det offentliga rummet genom tiden än kvinnliga homosexuella. Detta beror dels på att kvinnors sexualitet länge har varit tabubelagd men också på grund av att homosexualitet mellan män har ansetts vara ett grövre brott och ett större samhällsproblem eftersom de var familjen och samhällets överhuvud. Kvinnor har genom tiden dessutom varit bundna till hemmet medans männen har varit ute i offentligheten och arbetat. Det finns en högre tolerans för homosexuella kvinnor än vad det finns för homosexuella män.
- År 1944 avkriminaliserades homosexuella handlingar och på 1970-talet växte homorörelsen fram.
- På 1970-talet använde mestadels homosexuella män det offentliga rummet som en mötesplats för att umgås och ha sex. Homosexuella kvinnor träffades istället i hemmet och använde bara det offentliga rummet som en plats för att ta sig vidare till en annan plats.
- Idag fungerar internet som en lika fungerande mötesplats för många HBTQ-personer som fysiska sådana.
- Transfobin menas vara starkare än homofobi på grund av att transpersoner bland annat överskrider könskategorier och gör könskorrigeringar. Risken för trakasserier och misshandel är därför också större.

4. Att röra sig i staden som HBTQ-person

I följande kapitel kommer jag att presentera min empiri och dess resultat. Först kommer jag att redogöra för mina observationer och hur de gick till. Jag avslutar sedan med de frågor som jag ställdes inför efter mina observationer. Detta leder i sin tur till nästa avsnitt, vilket är redogörelsen av mina intervjuer.

4.1. Observationer

Jag har genomfört tre observationer som jag nedan kommer att presentera resultatet av. Jag kommer också kort berätta om de tre platser jag har valt att göra mina observationer på. Dessa tre observationer genomfördes på olika dagar för att få en så stor spridning av resultat som möjligt. Den första observationen genomfördes på en fredag mellan klockan sju till klockan nio på kvällen och ägde rum längs Köpmangatan, Våghustorget och på Stortorget. Den andra observationen genomfördes på en lördag mellan klockan ett och klockan tre vid Våghustorget, Köpmangatan och Stortorget. Den sista observationen genomfördes på en onsdag mellan klockan tre och klockan fem på samma platser som tidigare. Samtliga observationer genomfördes på offentliga platser där allmänheten har fritt tillträde.

Våghustorget är ett torg i den södra delen av Örebro centrum, där det finns bänkar och planterad växtlighet. Många affärer finns runtom och platsens kanske främsta funktion är dess busshållplats, i närhet till Köpcentrum Krämaran och Vågen. Köpmangatan är en av Örebros mest centrala shoppingdistrikt och sträcker sig genom Örebros centrum från Våghustorget i söder och mynnar ut i Stortorget i norr. Längs med gatan finns det flera affärer och portar till bostäder i flervåningshusen som ramar in gatan. Stortorget är ett stort, öppet torg med plats för flera uteserveringar på sommaren, bänkar och här hålls också ibland evenemang. Även här finns det flera affärer och restauranger.

På den första observationen satte jag mig ner på en bänk för att iaktta min omgivning. Med hjälp av mitt observationsschema kunde jag kryssa i och anteckna det jag iakttog. Det var en stor rörelse av människor, framförallt vid Stortorget eftersom det var en fredagkväll. Dock kunde jag inte i min observation finna några människor som uttryckte sin sexualitet genom kläder eller annan utsmyckning. Jag såg alltså ingen som bröt mot könskategorier med hjälp av yttre attribut. Vid ett tillfälle kunde jag observera en medelålders kvinna som hade en snaggad frisyr, hon gick med en man för att äta middag och hade rosa keps och kläder. Detta fick mig istället att tro att hon enligt min observation möjligtvis genomgick en behandling mot cancer då hon uttryckte sin sexuella identitet på ett väldigt feminint sätt genom sina kläder, möjligtvis för att kompensera för hennes frisyr.

Jag observerade fem heterosexuella uttryck av ömhetsbevis i form av ett par som omfamnade varandra när de satt på en bänk och fyra par som höll varandra i handen till fots. Inga blickar eller speciell uppmärksamhet riktades mot dessa heterosexuella par. Jag kunde endast observera ett homosexuellt par som uttryckte sin kärlek till varandra genom att hålla om varandra medans de gick längs med Köpmangatan. Till min förvåning var detta par ett manligt homosexuellt par och hade ett tydligt kärleksfullt beteende med varandra. Det manliga homosexuella paret gick tätt intill varandra medans de höll om varandra, pratade med varandra och ibland retades med varandra på ett kärleksfullt och busigt sätt. Jag kunde inte märka av att omgivningen på något sätt reagerade på ett negativt sätt förutom ett fåtal blickar som det homosexuella paret ibland ådrog sig. Paret verkade ändå vara fullt fokuserade på varandra istället för omgivningen, från det jag kunde observera.

På den andra observationen, som skedde på en lördag vid samtliga utvalda platser var det en stor rörelse vid Våghustorget. Detta tror jag berodde på att det var många som tog sig till och från

Örebro centrum. Även här satte jag mig på en bänk på alla tre platser för att genomföra observationen och under de två timmar som jag antecknade mina observationer så var det inte heller här mycket som skiljde sig från heteronormen. Jag såg åtta heterosexuella ömhetsbevis i form av att hålla handen, dock inga ömhetsbevis mellan HBTQ-personer. Här kunde jag också observera tre heterosexuella kyssar. Denna gång kunde jag dock observera en kvinna som bröt mot könskategorierna genom att klä sig i manliga kläder. Hon hade dessutom kort hår och klädde sig i pösiga byxor och en väst. Hon rörde sig på Våghustorget själv och från vad jag kunde se så ådrog hon sig inte någon negativ uppmärksamhet från omgivningen. Vid ett tillfälle blickade en medelålders man som satt på en bänk mot henne, han registrerade hennes närvaro i rummet och fortsatte sedan att titta åt ett annat håll. Även om hon fick uppmärksamhet i form av blickar så kunde hon ändå röra sig i det offentliga rummet som en fri individ, även om hon inte var feminin varken till utseendet eller klädstilen.

På den sista observationen, som genomfördes på en onsdag så bestämde jag mig för att börja genom att sätta mig på en bänk första timmen för att sedan röra mig sakta längs Köpmangatan och sedan sätta mig ner på en bänk vid Stortorget. Köpmangatan blev för mig som för många andra, en plats för rörelse till en annan plats. Det är oftast här många heterosexuella par höll handen genom sin promenad genom Örebros centrum. Även denna gång var de heterosexuella uttrycken en majoritet och jag kunde kryssa i fyra olika observationer av heterosexuella par som höll varandra i handen. Jag kunde inte observera några människor som bröt mot könskategorierna med sin klädsel eller med hjälp av övrig yttre attribut. Denna gång kunde jag inte heller bevittna några till ömhetsbevis mellan HBTQ-personer eller exempelvis homosexuella par.

Vi vet att HBTQ-personer finns och länge har varit en del av det offentliga rummet och är därför en del av allas vardag eftersom vi alla rör oss i det offentliga rummet. Frågan är om de flesta HBTQ-personer väljer att röra sig på ett anonymt sätt för att undvika fientlig uppmärksamhet eller att inte hålla sin partner i handen eftersom det kan dra till sig blickar? Frågan kvarstår, hur upplever egentligen HBTQ-personer sin rörelse i det offentliga rummet?

4.2. Intervjuer

Jag kommer nedan presentera och diskutera min empiri och det resultat som jag har fått av mina intervjuer. Det finns flera likheter mellan intervjupersonerna men det finns också erfarenheter och tankar som skiljer dem åt. Jag har intervjuat 3 olika personer och samtliga har fått ett fingerat namn även om det inte hade någon betydelse för två av dem. Jag tänkte först gå igenom de individuella svaren jag har fått i mina intervjuer med varje intervjuperson för att sedan sammanfatta och diskutera deras svar i slutet på detta kapitel.

4.3. Amanda

Amanda är en homosexuell kvinna som har en sambo och bor i Örebro. Vi träffas på Stadsbiblioteket en sen eftermiddag i april och genomför intervjun. Hon berättar att hon upplever sin rörelse i det offentliga rummet som obegränsad när hon är själv men mer begränsad när hon är med sin partner. Detta är på grund av att hon inte uttrycker sig själv på något sätt som avviker från normen. Hon ansåg att hon är anonym i det offentliga rummet och då jag frågade på vilket sätt hon menade att hon var anonym så svarade hon att ”ingen skulle någonsin säga att jag är någonting annat än normen eftersom jag inte direkt uttrycker min sexualitet på något sätt”. Det första som hon påpekade som en begränsning när jag frågade om vilka begränsningar som hon upplevde när hon var med sin partner i det offentliga rummet var ömhetsbeviset att hålla handen. Hon fortsatte att hon inte kände att hon kan vara sig själv med sin partner, att man kanske kunde bli uttittad. Det fanns även en liten rädsla om att det kunde utvecklas till något mer än bara blickar. Denna rädsla grundade sig inte i, enligt henne, ”de värsta scenariorna” eftersom hon fortfarande är anonym i det

offentliga rummet men hon har erfarenhet av människor som ger blickar.

Ett annat vanligt fenomen var enligt henne berusade människor som kom fram och pratade med henne och hennes partner på krogen. Det har hänt att människor, oftast män har kommit fram till henne och hennes partner och givit dem ”skamliga förslag” just på grund av att de är två kvinnor i en relation. Hon säger att: ”Respekten som folk har när de är nyktra kan försvinna när de har druckit och vissa kan komma med förslag som inte respekterar att vi faktiskt är i en relation. Det är liksom okej i vår kultur att gå fram till två kvinnor i en relation och komma med skamliga förslag, vilket är något som aldrig skulle hända mellan två människor i en heterosexuell relation. Då respekterar man deras relation.”

När jag frågar Amanda om rädslorna kring vad som kan uppstå om hon och hennes partner öppet skulle hålla handen i det offentliga rummet består av så fortsätter hon att säga att hon ”kanske lever i sin egna lyckliga lilla värld” eftersom hon är relativt anonym i det offentliga rummet. Hennes rädsla består alltså inte i första hand av att bli misshandlad eller andra våldsamma scenarion. För Amanda grundar sig också rädslan inte bara på allmänhetens reaktion men risken att någon familjemedlem eller gammal kompis som inte är lika accepterande när det kommer till homosexualitet ser henne. Hon tillägger att människor som uttrycker sin sexualitet mer öppet eller bryter mot normen när det kommer till hur de klär sig eller så nog har det svårare. Sedan berättar Amanda också att hon kanske inte skulle åka överallt i världen heller och att det kan kännas lite begränsande. Senare säger hon att det faktiskt kan uppfattas som väldigt begränsande om man tittar på hur världen ser ut idag.

Jag går vidare till min fråga om hon uppfattar att det finns någon skillnad mellan heterosexuella par och HBTQ-par, exempelvis homosexuella par när det gäller deras möjlighet att röra sig i det offentliga rummet. Hon ger mig ett snabbt svar på den frågan med ett rungande ja. Hon menar att något som är väldigt enkelt att se är att man ser heterosexuella par stå lite varstans och visa sin kärlek till varandra. Homosexuella par å andra sidan, ser man inte stå och kyssa varandra helt öppet. Hon säger att ”Det är ju ingenting som man bara gör utan att känna sig trygg, vilket heterosexuella par gör eftersom det är normen att kunna visa sin kärlek till den man älskar precis vart som helst”. Sammanfattningsvis säger Amanda att heterosexuella par kan göra precis som de vill medan en annan tänker lite extra på vad man gör eftersom det står ut. Heterosexuella par har en större frihet.

Amanda har aldrig personligen upplevt misshandel eller trakasserier på grund av sin sexualitet. Dock känner hon en person som hon menar är väldigt uttrycksfull när det kommer personens sexuella identitet. Jag frågar henne om hon kan berätta vad som hände då personen hon känner blev misshandlad och hon svarar med en fråga, ”det beror på vilket tillfälle?”. Vid det första tillfället blev personen i fråga misshandlad på offentlig plats utomlands, i ett land där de inte är lika toleranta. Amanda berättar att hon inte vet detaljerna kring händelsen men att personerna som misshandlade hade kännedom om att offret för misshandeln var homosexuell. Sedan berättar hon om det andra tillfället, där personen blev misshandlad i och med ett rånförsök. Hon berättar att det tillfället är lite oklart, om personen blev misshandlad på grund av sin sexualitet eftersom det hela började som ett rån och avslutades med en misshandel. Men hon tydliggör att det första tillfället var på grund av personens sexuella läggning.

Jag går vidare till att fråga Amanda om det finns några platser i Örebro där hon känner sig mer eller mindre trygg och hon svarar att hon i första hand känner sig mer begränsad på platser där det rör sig mycket folk, exempelvis på samlingsplatser. Hon skulle känna sig mer öppen på platser där det är lugnare och där det är mindre folk. Sedan berättar hon att hon kanske känner sig mer trygg på specifika platser på specifika tidpunkter, som exempelvis vid evenemang som är riktade för HBTQ-

personer. Ett exempel på det är Pride. Hon fortsätter med att poängtera att hon tänker på vart hon rör sig med sin partner och att hon inte skulle åka till ett land där det var förbjudet med homosexualitet. Sedan känner hon sig inte mer begränsad vid olika tidpunkter, exempelvis nattetid i Örebro eftersom det känns mer acceptabelt då eftersom människor oftast är berusade. Samtidigt säger hon att det oftast är då som folk öppnar munnen och säger något, men att det får man vara beredd på.

När jag frågar om det finns några platser i hennes stad eller i andra städer som fungerar som en mötesplats där hon kan träffa andra HBTQ-personer så svarar hon att hon inte har så många HBTQ-vänner. Detta säger hon beror på att hon inte har upplevt att det finns så många mötesplatser och evenemang för HBTQ-personer i Örebro. Om det senare har dykt upp något evenemang så har hon oftast missat det eftersom hon inte riktigt är en del av "the community". Hon tillägger dock att hon gärna skulle lära känna fler HBTQ-personer. Hon säger att de som hon träffar och umgås med idag träffar hon ute i det offentliga rummet som vanligt.

Till sist frågar jag Amanda om hon upplever att det finns plats för alla sexuella identiteter i det offentliga rummet och då svarar hon att det finns utrymme för alla men ändå inte. Hon menar att folk har skapat sig ett visst utrymme genom att ta plats men att den platsen inte har funnits där innan eftersom det sexuella uttrycket inte passar in i heteronormen. Hon fortsätter genom att säga att de som inte har haft något utrymme innan har ju skapat sig ett utrymme men det är inte ett speciellt stort utrymme, som exempelvis HBTQ-personer, de har Pride. Dock är det enligt henne, ett litet utrymme och avslutar genom att säga att heterosexuella är en del av den redan existerande normen och där finns det redan ett stort utrymme att röra sig på.

4.4. Håkan

Håkan är en singel homosexuell man boende i Örebro men uppväxt i Norrland. Vi träffas också en eftermiddag i april på Stadsbiblioteket i Örebro. Efter ett tags letande efter en bra plats så hittar vi ett bord där vi kan genomföra intervjun, även om det är relativt fullsatt runt omkring oss. Jag inleder intervjun genom att fråga hur Håkan uppfattar sig själv i det offentliga rummet och han svarar att han inte uttrycker sig specifikt men han tror att det finns andra faktorer som hur man är, pratar och rör sig där det mer eller mindre kan märkas beroende på vem mottagaren är. Själv uppfattar han inte att han på något sätt uttrycker sin sexuella identitet, han tillägger dock att han förut hade en väska som han hade en liten Pride-flagga på. Han berättar att han just nu inte gör så mycket väsen av sig i det vanliga utrymmet, i vardagen.

Jag går vidare till att fråga om det finns några begränsningar i det offentliga rummet på grund av hans sexualitet. Håkan svarar att det första han tänkte på när han fick höra temat för denna uppsats var att hålla handen eller att visa någon typ av ömhet, exempelvis kyssar. Kramar är mer acceptabelt att göra, eftersom "folk kramas ju" men att hålla handen var det första han tänkte på när det gäller begränsningar i det offentliga rummet. För Håkan är ömhetsbevis mellan HBTQ-personer ingenting som man ser vanligtvis och han menar att han har fått den uppfattningen att så gör man inte. Han poängterar också att denna begränsning kanske gäller för killar framför allt och att han har sett tjejer hålla handen och ändå förstått att de var lesbiska. Men han har aldrig sett två killar hålla handen eftersom det är något som man bara inte gör. Jag frågar om det känns mer tabu för killar att hålla handen och Håkan svarar "Ja, att bara gå på stan och hålla varandra i handen när man är och shoppar en lördag liksom. Det gör man kanske men det känns lite begränsat. Jag har inte gjort det någon gång i alla fall tror jag."

Jag frågar även Håkan om det finns någon bakomliggande rädsla och vad han tror skulle hända om han höll handen med en kille på stan och han svarar att det mestadels handlar om en gräns som han själv har satt eftersom det är ett tabu. Håkan fortsätter med att säga att det finns en samhällelig norm

som man inte riktigt går över och det skulle vara ett medvetet val att visa ömhet i det offentliga rummet. Han säger ”Det skulle ju verkligen kännas att nu tar jag ett steg, att jag skulle göra ett statement. Nu gör jag det. Jag skulle tänka på det, jag skulle inte bara hålla någon i handen, en kille i handen och det bara hände. Det tror jag inte. Inte första gångerna i alla fall. Det skulle ju ta en period att vänja sig.” Håkan säger också att det såklart kan finnas andra tider på dygnet där det kanske skulle vara svårare att röra sig ute, framför allt utomhus.

Även Håkan, likt Amanda tar upp krogen som ett potentiellt problemområde där människor påverkade av alkohol kan släppa på sina spärrar och säga något negativt. Håkan säger också att han gärna inte vill tro att det är så och att de flesta inte skulle göra något negativt även om det finns de som skulle göra det. Känslan idag är ändå att man ska kunna hålla någon handen för där är vi idag, enligt Håkan. Håkan berättar även att om han var tillsammans med någon så skulle han ta steget och hålla sin partner i handen och han säger att han ”är lite så också att jag tar det steget, genom att göra det till en politisk handling samtidigt”. Han säger att han lika gärna skulle kunna göra det med en kompis bara för att uppnå något. Sedan menar han samtidigt att det skulle kännas ”naturligt” för att använda ett ord som han egentligen inte gillar, att vilja hålla handen med en person man tycker om och är tillsammans med. Då menar han också att det är viktigt att göra det eftersom man synliggör det och folk kan bli mer vana. Detta tycker han är viktigt eftersom han tycker att man aldrig ser två killar hålla handen eller kyssa varandra på öppen gata.

Vi återgår till att prata om andra begränsningar och Håkan säger att han inte uppfattar några andra rumsliga begränsningar, iallafall inte i form av utrymmen som är stängda för honom på grund av hans sexualitet. Han menar att det kanske snarare är så att man får blickar men att det kanske istället finns arenor som är stängda gällande vilket kön man har. ”Vissa platser får du bara tillträde till om du är man eller kvinna.” Håkan börjar sedan argumentera med sig själv och säger ”fast i och för sig det är ju inte riktigt sant heller, när jag tänker efter.” Efter ett kort skratt så fortsätter Håkan: ”Om man vill gå och lämna blod, där känner jag ju att där finns det en hand som sträcks upp och liksom stopp, hit men inte längre liksom. Om man nu kan kalla det offentligt utrymme.” Sedan avslutar han genom att säga att det kan finnas vissa ställen som han omedvetet väljer bort på grund av hans sexuella läggning.

När jag frågar Håkan om han ser några möjligheter som finns för honom att röra sig i det offentliga rummet och efter en stunds fundering så svarar han att exempelvis Pride kan vara ett tillfälle då alla spärrar släpps och till och med folks spärrar släpper gällande normen som finns i samhället. Sedan argumenterar han med sig själv genom att säga att det ändå är väldigt konstigt att det är okej just den veckan som Pride äger rum och inte annars. Håkan säger att det finns en större acceptans just under den perioden men samtidigt kan det bli ett väldigt stort fokus för de människor i samhället som är hatiska eller homofoba. Han säger att han själv kanske är lite naiv eller blåögd genom att tänka gott om alla men säger att han ändå förstår att det finns människor i samhället som kanske tar tillfället i akt och väljer att förstöra på något sätt. Under Pride-veckan finns det en chans för homofobiska människor att göra något, men samtidigt tror han inte att folk står på gatorna och ”scannar av” för att hitta någon att trakassera, ur en homofobisk synpunkt.

Håkan och jag börjar prata om skillnader mellan heterosexuella och homosexuella par i det offentliga rummet och framförallt är det ömhetsbevis som för Håkan känns som den största skillnaden. Håkan säger att vara homo eller bi kan osynliggöras ganska lätt och menar att det är mer synligt utåt sett om man är en transperson. Det ska gärna vara svart eller vitt och att vara trans upplever folk som jobbigt eftersom man vill veta om det är en man eller kvinna. Håkan säger att vara bisexuell kan också provocera människor, både inom homo- och heterovärldarna eftersom folk vill att bisexuella ska bestämma sig för det ena eller det andra. Jag frågar Håkan varför det är så,

tillochmed inom homovärlden och han svarar att det finns vissa som menar på att man är på väg nåanstans när man är bisexuell, man är på väg mot det ena eller det andra.

Håkan berättar att andra kanske uppfattar honom som homo även om han inte själv uttrycker sin sexuella identitet på något sätt i det offentliga rummet. Men för de som inte uppfattar hans sexuella identitet så betyder det att de tror att han är heterosexuell och då är det det fria, rätta och normativa. Han poängterar samtidigt att genom att säga att man kan röra sig fritt som heterosexuell så finns det också andra aspekter som exempelvis etnicitet. Ett annat exempel Håkan tar upp är punkare, som kan ha en stil som inte passar in i normen. Håkan menar att det inte bara gäller att vara heterosexuell men det finns ändå en skillnad när det kommer till transpersoner men också kanske HBTQ-personer i övrigt.

Jag frågar Håkan om han eller någon han känner någonsin har blivit misshandlad eller trakasserad på grund av sin sexualitet i det offentliga rummet och efter ett tags funderande så svarar han nej. Han har aldrig känt sig hotad så pass att det känns otryggt eller blivit fysiskt attackerad, inte i någon större utsträckning än glåpord någon gång. Håkan säger att det mer beror på att glåporden kommer ifrån en person som är dum i huvudet eller påverkad av något.

Vi går vidare till att prata om trygga eller otrygga platser i det offentliga rummet och Håkan berättar att han har en mer allmän rädsla för mörka kvarter eller om han ser någon han inte känner igen. Det finns alltså ingenstans i Örebro där han skulle känna sig otrygg och därför frågar jag honom istället om det finns någon annan plats utanför Örebro där det skulle kännas mer eller mindre tryggt att röra sig i det offentliga rummet. Håkan svarar att det skulle kännas relativt tryggt i de västra delarna av Europa men att det fortfarande skulle ta emot lite att hålla en kille i handen. Det gäller för hans del att ha koll på staden och veta i vilka kvarter det går bra att vistas och i vilka det inte går bra. Det är alltså i första hand på okända platser där det känns mer otryggt för Håkan men han säger ändå att han känner sig relativt trygg ändå. Då Håkan själv är från Norrland säger han att folk kanske tror att det är hårdare där men det är ingenting som han har märkt av. Men hur människor skulle reagera i Paris eller London, det vet han inte.

Jag frågar Håkan om det finns några platser i Örebro eller andra städer som fungerar som en mötesplats där han kan träffa andra HBTQ-personer och han börjar med att svara att det finns en klubb där man träffas en gång i månaden. Sedan säger han att internet framförallt idag fungerar som ett sätt att träffa folk och sedan mötas ute i offentligheten. Han säger också att han har hört talas om andra så kallade "cruising" ställen, där man möts i hemlighet. Detta sker oftast i avskildhet och i en hemlig miljö. Håkan berättar att det inte är öppet ställe och man vet inte om det om man inte har fått den informationen. Håkan säger "Men jag tänker ju att det är ju en kvarleva från den gamla liksom, innan internet och innan den större acceptansen fanns då man träffades, män oftast, inte i det offentliga men på avskilda platser för mer eller mindre allmän insyn. Mest platser som kanske lever kvar fortfarande. Vissa lever kvar och vissa kanske skapas nya."

Jag frågar vad människor som träffas på dessa "hemliga" platser gör och Håkan svarar att han upplever att det mest är för att ha sex. I de flesta fall tror han dock att det är äldre generationer som träffas på det sättet, mycket på grund av att det på deras tid inte var lika acceptabelt i samhället att vara homosexuell. De yngre som kommer in, menar Håkan istället kanske inte är så öppna med sin sexualitet eller så upplever dem det som något spännande. För många exhibitionister kan det vara ett sätt att träffas men för unga finns det andra medel idag.

Jag frågar Håkan mer om den här klubben som han säger finns och han berättar att det finns en gayklubb där man specifikt vet att det är för HBTQ-personer. Sedan säger han att han inte har någon

större koll på utelivet men att gayklubben ändå fungerar som en mötesplats där man inte behöver gömma sig och kan vara sig själv eftersom det är uttalat en gayklubb. Annars finns det för Håkans del, inga begränsningar i att träffas ute i det offentliga rummet och han säger att det ändå har skett en förändring bara genom de senaste tjugo åren. Båda yngre och äldre generationer träffas nog ute i offentligheten utan problem idag, menar Håkan.

Vi börjar prata om yttre attribut och Håkan tar upp att just håret och kläderna kan vara väldigt tabubelagt. Mest kanske för en man som klär sig i klänning eller en kvinna med rakat hår. Håkan börjar berätta om någon som heter "straight-acting" och hur han själv har gått med i en klubb på gaysajten QX som heter "gay-acting" som en motsats till det förstnämnda. "Straight-acting" beskriver Håkan som en konsensus om att det finns en hierarki där heterosexualitet finns på toppen av pyramiden men om du är homosexuell och inte beter dig fjolligt utan du beter dig som en kille genom "straight-acting" då är det något positivt. Håkan berättar att han tyckte det var en rolig grej att gå med i klubben "gay-acting" eftersom frågan är ju vad som är "straight-acting" och vad är "gay-acting", "hur definierar man något eftersom vi är ju på alla möjligt vis."

Håkan fortsätter genom att berätta att han brukar fråga människor vad manlighet är och det brukar vara svårt för många att svara på, är det att titta på fotboll eller hugga ved frågar han. Enligt Håkan får man oftast veta vad manlighet inte är, exempelvis att inte sminka sig eller gråta och frågan är vad som händer när den här mannen som hugger ved eller tittar på fotboll plötsligt börjar gråta eller är fåfång. Håkan säger att man får se ut och bete sig som man vill om man är trygg med det även om kan det bilda en otrygghet hos andra.

Jag avslutar intervjun genom att fråga om det finns plats för alla sexuella identiteter i det offentliga rummet och först svarar Håkan ja på den frågan genom att säga att vi lever i en tid där man ska vara politisk korrekt. Sedan vill han svara ja och nej på den frågan genom att härleda till att det faktiskt ändå finns människor som inte är toleranta och att det är enklare för dem att vara homofobiska på internet idag än vad det är att gå fram till någon på gatan och vara hatisk. Håkan ändrar sig några gånger innan han till slut bestämmer sig för att svara att det finns plats för alla sexuella identiteter mena att den är begränsad på grund av fördomar.

Håkan tror också att transpersoner har det värre beställt än vad det är för homo och-bisexuella och detta beror på att folk blir oroliga för att de inte tillhör en viss könskategori, de är varken det ena eller det andra. Håkan säger att när folk blir oroliga så blir de rädda och det leder i sin tur ilska vilket kan leda till homofobi eller hat. Men han menar att de flesta ändå väljer att titta bort och inte beblanda sig med transpersoner. Samtidigt som han poängterar att han själv inte har någon erfarenhet av det men att han själv kan känna att han inte riktigt vet hur han ska bearbeta det hela när han träffar en transperson. Håkan avslutar genom att säga att så länge det finns människor som vågar vara dem de är så kommer det finnas plats för alla i det offentliga rummet.

4.5. Josefin

Josefin är den sista intervjupersonen jag träffar och även denna intervju genomförs på Stadsbiblioteket i Örebro i en relativt lugn miljö. Josefin är en bisexuell kvinna som har en sambo och bor i Örebro. Jag startar intervjun likt alla de andra intervjuerna genom att fråga hur hon själv upplever sin rörelse i det offentliga rummet, om hon uppfattar sig själv som anonym eller uttrycker sin sexualitet på något sätt. Josefin svarar att hon helt enkelt är sig själv och att hon skulle bete sig på samma sätt nu när hon är i en fast relation som om hon var tillsammans med en man. Jag frågar henne om hon inte uttrycker sin sexualitet på något speciellt sätt i form av kläder eller annat yttre attribut och hon svarar att hon inte tycker att det är relevant att tala om det för folk. Hon avslutar genom att säga "Jag är Josefin och det är den jag är och om jag tänder på killar eller tjejer det

liksom, det spelar inte så stor roll. Det är inte som om jag går omkring med en skylt och säger att jag är bi.”

Vi går istället vidare till att prata om begränsningar i det offentliga rummet och Josefin säger att det självklart finns begränsningar men hon upplever inga begränsningar i det offentliga rummet, här i Örebro eller i någon annan stad i Sverige som par. Hon menar samtidigt att hon kan röra sig fritt som individ eftersom ingen vet om att hon är tillsammans med en kvinna och om det uttrycks genom att de går och håller i handen. Hon menar att som par så är det däremot mer begränsande om de är på ställen där det inte är lika accepterat som här i Sverige. Hon tar upp Ryssland som ett exempel på ett sådant ställe och tillägger att hon nog inte skulle kunna gå och hålla sin sambo i handen lika lätt där eftersom det till och med är förbjudet. Hon säger också att hon skulle kunna göra det men hon skulle inte vilja ta den risken om hon var på semester. Hon säger att i Sverige är det lagligt så det känns inte som ett lika stort problem.

En problematik som dock skulle kunna göra att Josefin skulle dra sig för att hålla handen med sin sambo i det offentliga rummet i Sverige var om hon skulle gå förbi en grupp högerextrema, ex. nynazister. Hon berättar att det då handlar om gruppen eftersom normalsvensken idag inte är nynazist. Hon säger dock att Örebro upplevs som en trygg plats men att ömhetsbevis som att hålla handen är något som hon i vissa situationer skulle kunna välja bort eftersom det kan vara provocerande för omgivningen. Hon tar upp att i ett muslimskt land kan det rent av vara stötande men poängterar att hon bor i den här staden och här känns det som att hon kan röra sig fritt.

Jag frågar Josefin om hon upplever att det finns några skillnader mellan exempelvis heterosexuella par och homosexuella par när det kommer till att röra sig i det offentliga rummet och hon svarar att det finns skillnader. Hon säger att det är mer annorlunda att leva i en samkönad relation och tror inte att så många heterosexuella får höra kommentarer eller att folk stannar upp och tittar. Hon menar att samkönade par får mer reaktioner eftersom det är mindre vanligt, eller mer annorlunda. Josefin tror att det är fler folk som tittar på henne och hennes partner än om hon hade gått tillsammans med en man, förutsatt att hon och mannen var runt samma ålder och inte såg ”jättekonstig ut”. Hon menar att förutsättningen för att man inte ska vara annorlunda och få reaktioner är ju att man är ett normalt heterosexuellt par i ungefär samma ålder och kanske har samma hudfärg. Hon tar upp ett exempel där om en gammal kvinna skulle vara ihop med en ung man så skulle nog inte det vara så lätt heller. Det handlar alltså om vad som passar in i normen och inte sticker ut.

Josefin berättar att hon bara har blivit väl bemött i det offentliga rummet i samband med hennes sexualitet. Hon säger att hon någon gång har fått höra någon kommentar men det har aldrig varit på ett våldsamt sätt. Hon säger att det mestadels har varit kommentarer som ”jaha” efter att hon har kysst sin partner eller dylikt. Ett ”jaha” som då signalerar att de har förstått att de är ett par. Hon pekar ändå på att detta inte hade skett om hon var tillsammans med en man, då hade hon inte fått någon kommentar överhuvudtaget. Josefin har alltså aldrig upplevt misshandel, trakasserier eller annan fientlighet på grund av sin sexualitet i det offentliga rummet.

Gällande platser i Örebro som Josefin känner sig trygg eller otrygg på så svarar Josefin att hon känner sig trygg i Örebro stad. Det finns ingen plats i Örebro där hon inte skulle känna sig trygg. Hon skrattar lite när hon säger att det kanske är hennes egna fördomar men hon upplever att desto mindre stad man kommer till ju fler fördomar kan det finnas mot samkönade par. Detta beror till stor del på att de i mindre orter inte är speciellt vana vid samkönade par och då säger Josefin att hon kanske skulle hålla en lägre profil. Hon tillägger att det idag inte är speciellt konstigt att leva tillsammans med en kvinna. Dock tror hon att det är annorlunda att leva som två män tillsammans och jag frågar henne varför hon tror att det är så. Josefin svarar att det nog grundar sig på att män

generellt sätt är mer homofoba än kvinnor och är rädda för två män i en relation. Två kvinnor är snarare en liten sexuell dröm och tyvärr tror hon att det är på det viset.

Mestadels menar Josefin att det är utomlands där hon skulle stämma av vad det är för kultur och så vidare, för att inte försätta sig själv i fara. Hon menar att i synnerhet nu när hon har barn så skulle hon inte vilja riskera att hamna i fängelse genom att åka till ett land där homosexualitet är olagligt. Josefin säger att hon nog inte skulle åka till ett sådant land eller söka sig till en plats där hon och sin familj är i fara men säger att det finns platser där extrema grupper vare sig det är konservativa, kristna eller högerextremister som utgör ett hot. Men om hon skulle åka till en "vanlig stad" så ser hon inget problem.

Jag frågar Josefin om det finns någon plats i Örebro eller någon annan stad som fungerar som en mötesplats där hon kan träffa andra HBTQ-personer. Hon svarar att hon brukar vara delaktig i en grupp genom RFSL där regnbågsfamiljer träffas en gång i månaden. Hon berättar att det är som en öppen förskola bara att familjerna består av samkönade föräldrar eller samkönade par med barnönskan. Sedan berättar hon att det finns andra evenemang som RFSL anordnar men det har aldrig varit något som hon har varit delaktig i. Hon tar också upp Pridefestivalen i Örebro där HBTQ uppmärksammas och hon träffar andra.

Josefin berättar att hon nog inte skulle vara delaktig i någon grupp om det inte var för att hon hade barn. Hon berättar att hon umgås med de vänner hon redan har och inte känner något behov av att träffa andra i samma situation eftersom hon inte känner att hennes situation är så annorlunda. Däremot har hon börjat träffa andra regnbågsfamiljer genom RFSL som ett aktivt val för att hennes barn ska kunna ha möjligheten att träffa andra barn med samkönade föräldrar. Detta för att hennes barn inte ska känna sig ensam och att ha någon att prata med om hon skulle ha det behovet i framtiden. Josefin berättar att de har introducerat sitt barn till ett nätverk där man kan diskutera eventuella frågor eller problem som kan dyka upp när deras barn börjar i skolan på grund av att hon har två mammor.

Ännu en gång avslutar jag intervjun genom att fråga Josefin om hon upplever att det finns utrymme för alla sexuella identiteter i det offentliga rummet och hon svarar att det tyvärr inte finns det. Hon menar att folk är trångsynta och hon tror inte att alla vågar vara sig själva även om det finns de som vågar vara udda. Dock får de flesta alldeles för många kommentarer och blickar vilket gör att de inte vågar visa vilka de egentligen är. Hon menar att det finns de människor som ser ut som män men ser sig själva som kvinnor, tvärtom eller inte har någon könsidentitet alls. Dessa människor är det nog väldigt svårt för att bli socialt accepterade eftersom de är så annorlunda.

Josefin tar ännu en gång upp att män nog har det svårare än kvinnor i samkönade relationer och att alla inte har det fritt fram i det offentliga rummet. Hon säger att det nog är svårt att vara öppen utan att få höra saker och därför tror hon inte att det finns utrymme för alla sexuella identiteter än. Sedan säger hon också att det beror på vad man menar med utrymme eftersom vissa kanske har tagit plats men ändå blir kränkta eller illa bemötta. Josefin menar då att i det fallet så har man inte fått det utrymmet som man har rätt till.

Jag frågar henne om hon tror att det finns någon skillnad mellan henne och hennes partners rörelse i jämförelse till exempelvis en transperson och Josefin svarar att hon endast kan spekulera i ämnet. Hon säger att genom att läsa på lite så förstår man att det är lite skillnad på hur man blir bemött. Hon menar sedan att det också beror på hur man klär sig och att det har funnits en stereotyp tradition där lesbiska klär sig lite manhaftigt eller bögar är extremt feminina i sin klädsel, rörelsemönstret och beteende. Det handlar alltså om man sticker ut. Josefin säger "Är man liksom

inom normen, manligt kvinnligt som är så styrt då är det nog lättare å bli bemött. Så då finns det ju inte utrymme för alla.”

4.6 Sammanfattning

Efter intervjuerna har jag kommit fram till nedanstående likheter mellan intervjupersonerna och deras berättelser:

- Rörelsen i det offentliga rummet upplevs som relativt fritt och tryggt på individnivå.
- Samtliga intervjupersoner är relativt anonyma i sitt sexuella uttryck i det offentliga rummet.
- Det är rörelsen med sin partner i det offentliga rummet som upplevs som begränsande, i synnerhet när det gäller att visa ömhetsbevis i form av att hålla handen eller kyssas.
- Det finns en medvetenhet om den egna rörelsen i det offentliga rummet, där man i vissa situationer väljer bort att visa ömhetsbevis eller vara sig själv på grund av att omgivningen kan titta eller ge kommentarer.
- Det finns ingen direkt rädsla kopplad till misshandel eller trakasserier i det offentliga rummet, intervjupersonerna har istället bara upplevt blickar och kommentarer.
- Manliga homosexuella och transpersoner tror samtliga intervjupersoner har det svårare att vara sig själva i det offentliga rummet. Detta grundar sig i att det finns en större homofobi mot manliga homosexuella och en svårighet att uttrycka sin sexualitet genom att bryta mot köns kategorier när det kommer till transpersoner.
- Berusade människor har en tendens att släppa på sina spärrar och ge kränkande kommentarer.
- Det finns en skillnad mellan heterosexuella och homosexuella människors möjligheter att röra sig i det offentliga rummet. Heterosexuella par får exempelvis inte samma blickar och kommentarer som homosexuella par och har därmed en annan frihet.
- Josefin och Håkan tar upp att det inte bara handlar om att vara heterosexuell, utan också vara i ungefär samma ålder och ha samma hudfärg. Det handlar om att vara inom normen.
- Homosexuella par som visar ömhetsbevis är inte lika synligt, eller inte synligt alls i jämförelse med heterosexuella par som visar ömhetsbevis.
- Det finns mötesplatser för HBTQ-personer. Håkan beskriver en virtuell gemenskap där man idag kan träffas på internet men också en gayklubb där HBTQ-personer kan träffas och vara sig själv. Josefin berättar om en mötesplats för samkönade par med barn eller som har en önskan om barn.
- Utlandsresor planeras på ett medvetet sätt i förväg då man inte vill åka till länder där homosexualitet är straffbart eller förbjudet. På okända platser är man också mer medveten om sin omgivning innan man uttrycker sin sexualitet genom att visa ömhetsbevis med sin partner.
- Vissa sexuella identiteter får ta plats i det offentliga rummet istället för att de har rätt till den platsen från början, vilket kan resultera i kränkningar av olika slag. Därmed är det offentliga rummet relativt öppet för alla sexuella identiteter men begränsat på grund av fördomar och homofobi.

5. Diskussion

De frågor jag ställdes inför efter mina observationer av det offentliga rummet har i flera fall besvarats. Jag undrade hur HBTQ-personer upplever sin rörelse i det offentliga rummet och kom även fram till att heterosexualitet var en normalitet. Ömhetsbeviset och friheten att ”våga vara sig själv”, kommer fram som två viktiga punkter att ta kunskap ifrån i detta kapitel och framförallt något som ej bör tas för givet. Att kunna visa sin kärlek till sin partner i det offentliga rummet eller att kunna uttrycka sin sexualitet genom yttre attribut kan ibland vara en kamp i vardagen. Jag kommer nedan diskutera de svar jag har fått från de personer jag har intervjuat och jämföra det med min tidigare forskning och min valda teori.

5.1. Begränsningar i det offentliga rummet

Kanske gick det flera HBTQ-personer mitt framför näsan på mig i mina observationer, genom att de var anonyma i det offentliga rummet. Kanske var det flera homosexuella par som gick framför mig men valde att inte hålla varandra i handen på grund av en rädsla för ogillande reaktioner. Kanske fanns det också människor som valde att inte uttrycka sin sexuella identitet på grund av en rädsla för att omgivningen ska ge dem blickar, kommentarer eller fysiskt misshandla dem. Det jag kunde se i mina observationer var dock att det offentliga rummet var öppet för en heterosexuell norm där flera heterosexuella par öppet visade sin kärlek till varandra medans HBTQ-personer var ett fenomen som nästan aldrig visade sig. Under mina observationer i det offentliga rummet såg jag sjutton heterosexuella ömhetsbevis och endast ett homosexuellt. Under sex timmar vid olika tidpunkter på tre olika dagar kunde jag endast bevittna en person i Örebros innerstad som bröt mot könskategorierna och gick sin egen väg bland hundratals människor.

Samtliga intervjupersoner berättar om en viss begränsning i det offentliga rummet men det gäller mestadels då personerna rör sig med en partner. Framförallt är det ömhetsbevis i det offentliga rummet som uppfattas som ett beslut som måste tas i åtanke med att omgivningen kan ta illa upp. Det är intressant att alla intervjupersoner tar upp ömhetsbeviset ”att hålla handen” som något som uppfattas som hämmande att göra i det offentliga rummet. Även om Josefin känner sig trygg i Örebro och inte skulle ha något problem med att hålla sin partner i handen så finns det ändå en oro över att göra detsamma på andra platser där det inte är lika tolerant. Håkan berättar om en bild där han aldrig ser manliga samkönade par hålla handen eller visa ömhetsbevis i det offentliga rummet och att det uppfattas som tabubelagt. Han säger också att han ändå skulle ta steget och hålla handen med sin partner om han skulle ha en, men poängterar att det ändå är ett märkbart steg som tas. Det kunde också ses som en politisk handling och för att synliggöra det i det offentliga rummet. Amanda berättar att hon inte känner att hon kan vara sig själv i det offentliga rummet, detta betyder också att hon drar sig för att visa ömhetsbevis med sin partner i det offentliga rummet.

Jag får också en bild av intervjupersonerna där de kan röra sig fritt som individer eftersom de är relativt anonyma i sin sexualitet. De blir alltså placerade inom heteronormen där de i det offentliga rummet antas som heterosexuella. Men när de rör sig med sin partner så berättar bland annat Josefin att hon kan välja i vilka situationer hon vill vara öppen med sin partner. Även Amanda berättar att hon som individ kan röra sig fritt eftersom hon är relativt anonym när det kommer till hennes sexuella identitet men när hon är med sin partner så blir hon begränsad. Då kan hon välja att inte öppet visa ömhetsbevis. Detta stämmer överens med den tidigare forskningen från Norrhem, Rydström och Markusson, Winkvist som skriver att homosexuella kan välja att ”gömma” sig medans transpersoner alltid är ett synbart offer för homofobiska handlingar. Eftersom det är enklare att röra sig själv i det offentliga rummet så betyder det också att intervjupersonerna som individer inte avviker på samma sätt som exempelvis en transperson eller en person som uttrycker sin sexuella identitet på ett sätt som bryter mot könskategorierna skulle göra. Där ett heteropatriarkat styr finns det alltid en ökad risk för homofobi för individer eller par som bryter mot heteronormen

och i synnerhet kanske transpersoner.

Det finns en medvetenhet hos alla intervjupersoner, att de tänker efter vart de är och vart de ska. Håkan berättar att det är ett steg man tar när man väljer att hålla handen eller vistas i en miljö där man kan få blickar. Amanda berättar att hon själv inte känner att hon kan vara sig själv och hålla handen med sin partner eftersom hon känner sig uttittad. Det finns också en rädsla för gamla vänner och släkt som inte är toleranta när det kommer till homosexualitet, inte bara den allmänna omgivningen. Den finns alltså en viss mindre uttalad rädsla som handlar om att bli uttittad, få blickar eller kommentarer men det handlar inte om att bli fysiskt attackerad. Det finns dock en medvetenhet om att den problematiken som ändå finns och att människor kan bli misshandlade på grund av sin sexualitet. Endast en av intervjupersonerna vittnar om en kännedom av en misshandel på grund av personens sexuella identitet. Misshandel är här alltså inget upplevt hot i deras vardag.

Både Amanda och Håkan tar upp berusade människor som ett inslag i vardagen där människor där de annars inte skulle säga något, släpper på sina spärrar och vågar säga något. Amanda tar särskilt upp den kränkningen som kan uppstå då hon och hennes partner vid ett flertal tillfällen har fått ”skamliga förslag” av män som inte respekterar deras förhållande. Här går det att tyda en distinkt skillnad mellan hur heterosexuella par behandlas i det offentliga och halvoffentliga rummet i jämförelse med ett homosexuellt par. Amanda menar också att det i vår kultur anses helt i sin ordning att gå fram till två kvinnor i ett förhållande och ställa intima eller skamliga frågor. Denna sexualiserade bild av kvinnans sexualitet är något som också Josefin tar upp då vi pratar om varför hon tror att kvinnliga samkönade par har det enklare att vara tillsammans än manliga samkönade par. Detta menar hon handlar om att män har en sexuell dröm om två kvinnor i en relation medans det istället finns en rädsla för två män i en relation. Detta vittnar om en heteronorm och en patriarkal verklighet där kvinnan ses som en sexuell objekt istället för ett subjekt.

Sammanfattningsvis kan vi ändå säga att samtliga intervjupersoner ansåg att det kändes tryggt och fritt att röra sig i det offentliga personen som individer. Amanda menar exempelvis på att hon är relativt anonym i det offentliga rummet eftersom hon inte uttrycker sin sexualitet på något sätt och därav blir hon inte speciellt utsatt. Håkan känner sig också fri i det offentliga rummet men tar upp att lämna blod på sjukhuset känns begränsande. Det finns alltså en relativt positiv bild av det offentliga rummet och friheten att röra sig i det. Josefin i synnerhet berättar att Örebro stad upplevs som en trygg plats, även Sverige men tar ändå upp att det kan vara så att det finns fler fördomar i mindre orter. Det kunde också uppfattas som mer hotfullt om hon skulle gå förbi en grupp nynazister och då kunde hon välja att inte visa att hon var tillsammans med sin partner genom att inte hålla handen. Håkan har också en bild av Sverige som öppet men menar att det ändå finns en samhällelig norm som även finns inbyggd i hans egna gränser som han sätter för sig själv. Det är inte alltid en rädsla för vad omgivningen kan göra utan en samhällelig norm som sätter gränserna.

5.2. Sexuella uttryck och sexuell identitet

När det kommer till intervjupersonernas egna sexuella identitet och dess uttryck i det offentliga rummet så finns det en överensstämmande bild av att de alla är relativt anonyma och inte uttrycker sin sexualitet på något sätt. Håkan berättar att han har haft en Prideflagga på sin väska en gång i tiden och att andra kanske uppfattar honom som homosexuell på grund av hur han betar sig eller rör sig. Amanda ser sin rörelse i det offentliga rummet som anonym eftersom hon inte uttrycker sin sexualitet på något sätt och därför menar hon också att hon kan röra sig fritt. Josefin menar istället inte att det är relevant att tala om för folk vilken sexualitet hon har och att hon endast är sig själv. Samtidigt säger hon att människor som sticker ut och är annorlunda nog har det svårare att röra sig i det offentliga rummet vilket ändå ger en bild av att hon förhåller sig relativt anonym genom att inte stå ut på något sätt i sitt sexuella uttryck.

Samtliga intervjupersoner anser att det finns en skillnad mellan heterosexuella par och homosexuella par när det kommer till möjligheten att röra sig i det offentliga rummet. Framförallt handlar det om att heterosexuella inte får blickar eller kommentarer på grund av deras sexualitet eller sexuella uttryck i det offentliga rummet. Amanda berättar också att heterosexuella par får en annan respekt och skulle med andra ord inte få "skamliga förslag" av främlingar. Hon säger också att heterosexuella har en större frihet i att kunna öppet visa kärlek till sin partner utan att få blickar eller kommentarer. Både Josefin och Håkan tar dock upp att det inte bara handlar om att vara heterosexuell utan att det också kan handla om etnicitet, ålder och klädstil. För att inte vara avvikande så krävs det att heterosexuella par exempelvis också är i samma ålder och har samma hudfärg.

En annan likhet mellan intervjupersonernas svar är att samtliga delar samma uppfattning om att människor som överskrider köns kategorier, exempelvis transpersoner har det svårare att röra sig i det offentliga rummet. Detta tror de grundar sig i att de utmanar normen för hur män och kvinnor ska se ut och bete sig. Kläder, hårstil och beteende är väldigt styrt efter heteronormen och de som bryter mot den normen blir oftast avvikande i samhället. Håkan berättar att män som klär sig i klänning och kvinnor med väldigt kort hår kan i synnerhet vara väldigt tabubelagt. Han talar också om att det finns någon sorts heterosexuell hierarki där det är bättre att bete sig på ett heterosexuellt sätt även om individen själv är homosexuell. Heteronormen är i detta fallet ett starkt inslag och det visar på hur det genomsyrar alla nivåer i samhället.

5.3. Mötesplatser och trygga platser

Det finns vissa mötesplatser där intervjupersonerna träffar andra HBTQ-personer. Håkan berättar om en gayklubb där HBTQ-personer kan träffas och där det finns en trygghet av att veta att platsen specifikt är till för HBTQ-personer. Gayklubben är en plats där HBTQ-personer kan vara sig själva och även detta stämmer överens med den tidigare forskningen av Lindholm och Nilsson där gayklubbarna som öppnade på 1970-talet erbjöd den enda platsen där HBTQ-personer kunde vara sig själva genom yttre attribut och beteende. Josefin berättar också om hur hon träffar andra regnbågsfamiljer men att hon annars inte skulle delta i någon grupp där HBTQ-personer träffas. Även för Amanda finns det ingen speciell mötesplats där hon träffar andra HBTQ-personer och det verkar gemensamt för båda mina kvinnliga intervjupersoner att det nätverket de redan har är tillräckligt. Människor och vänner träffar de i vardagen som "vanligt". Detta kan ha ett visst samband med den tidigare forskningen som Lindholm och Nilsson utformade på 1970-talet där kvinnor mestadels träffades i hemmet och där det offentliga rummet var dominerat av män.

För samtliga intervjupersoner så upplevs det som tryggt att röra sig i det offentliga rummet, i synnerhet i egenskap av att röra sig som individ. Även om det kunde upplevas svårare att röra sig med sin partner så fanns det inga platser i Örebro stad som kändes otrygga på grund av deras sexualitet. Den enda otryggheten som kunde uppstå var som Josefin berättade, om hon skulle gå förbi en grupp med nynazister eller som samtliga berättade, om samtliga intervjupersoner skulle åka till en okänd plats i synnerhet om homosexualitet var förbjudet. En gemensam nämnare åtminstone för mina kvinnliga intervjupersoner är att de båda inte är speciellt involverade i någon verksamhet eller några evenemang när det kommer till HBTQ-personer själva. Josefin var endast med i en HBTQ-gemenskap för att ge hennes barn en bra start i livet och Amanda umgicks bara med de vänner hon fått genom livets gång. Pride var dock ett evenemang som var återkommande i alla intervjupersoners berättelser, där samhället och människor blev mer toleranta och en gemenskap kunde byggas. Detta skulle då kunna formuleras som en möjlighet att röra sig i det offentliga rummet på ett öppet sätt.

Håkans bild av en "hemlig" plats där mestadels män träffas för sex stämmer också överens med den

bilden som finns i den tidigare forskningen. Dessa ”hemliga” platser är enligt Håkan hemliga i den bemärkelsen att de som inte har fått information om platsen inte vet något om den och därför är platserna inte öppna för alla. Håkan tror också att detta är en kvarleva från äldre generationer då homosexuella mäns enda sätt att komma i kontakt med varandra var genom fysisk kontakt. Både Håkan och den tidigare forskningen pekar på att internet idag fungerar lika väl som ett sätt att ta kontakt med andra HBTQ-personer. Håkan kan därför också ha rätt när han argumenterar för att yngre generationer idag använder andra medel för att ta kontakt med varandra än vad äldre generationer har gjort tidigare.

Den tidigare forskningen syftade också på att HBTQ-personer väljer att träffas på hemliga platser istället för i det offentliga rummet för att undgå risken för misshandel eller trakasserier. Detta skulle kunna vara korrekt enligt min undersökning om vi tar oss utanför Örebro eller Sverige eftersom mina intervjupersoner känner sig relativt trygga i Örebro och inte oroar sig för misshandel. Håkan tror dock att både yngre och äldre generationer idag träffas utan problem i det offentliga rummet. Han talar om en samhällelig förändring som har skett över tid och att samhället har blivit mer tolerant. Om samhället tidigare uppmanade äldre generationer att skapa ”hemliga” platser i det offentliga rummet för att undvika risken för misshandel eller trakasserier så kan detta mycket väl som Håkan säger vara en kvarleva som snart kommer att försvinna. Idag är internet ett integrerad del av vardagen och det kan också upplevas som ett säkrare alternativ eftersom internet endast är en virtuell mötesplats och inte en fysisk sådan. De personer som jag har intervjuat vittnar alla om ett tryggt rörelsemönster även om alla anser att det finns en känsla av att bli uttittad eller få kommentarer. Samhället har i den bemärkelsen blivit mer tolerant även om det fortfarande verkar finnas en samhällelig norm och köns kategorier som är svåra att bryta.

5.4. Diskussion utifrån social konstruktivismen och den heterosexuella matrisen

Kan det vara så att det finns en heterosexuell matris som genomsyrar både samhälle och kultur? Enligt mina intervjupersoner och mina observationer så kan det mycket väl vara så. Håkan, Amanda och Josefin vittnar om att heterosexuella par har det lättare att visa kärlek och röra sig i det offentliga rummet. Själva kan de känna sig uttittade och speciellt om de visar ömhetsbevis offentligt. Deras upplevelse av att röra sig i det offentliga rummet blir därför hämmad av en samhällelig norm som till stor del gynnar heterosexualiteten och sätter gränser för homo och bisexuella.

Även om ingen av mina intervjupersoner säger att de på något speciellt sätt utmanar köns kategorier eller uttrycker sin sexuella identitet genom yttre attribut eller beteende så säger både Amanda och Håkan att de kan för andra framstå som heterosexuella eftersom det är ett antagande som människor gör. Enligt den sociala konstruktivismen så kan vi aldrig göra antaganden om varken kön eller verkligheten. Det finns heller ingen naturlig uppdelning när det kommer till kön eller sexualiteter men människor har ändå en tendens att göra antagandet att människor är heterosexuella. Könet kan därmed framstå som konstruerat då varken Håkan eller Amanda är heterosexuella men kan passera som det i det offentliga rummet genom att de inte uttrycker sin sexualitet öppet. Människor kan anta att de är heterosexuella då de i själva verket är de homosexuella.

Då Burr (2003) talar om den sociala konstruktivismen och den gråzon som finns utanför de två köns kategorierna så kan vi återfinna transpersoner. Här blir sociala konstruktioner mycket relevant eftersom vi kan uttrycka vårt kön genom kläder, beteende och handlingar, detta betyder det att könet är socialt konstruerat. Könet är något som vi gör, inte något som vi är. Vi föds inte som feminina kvinnor och maskulina män utan detta är en social konstruktion som vi alla tränas in i från födseln. Då samtliga intervjupersoner säger att transpersoner nog har det svårare att uttrycka sig och röra sig i det offentliga rummet så grundar detta sig i att transpersoner rör sig i den gråzon som är utanför

könskategorierna. Inom könskategorierna så ska kvinnor klä sig och bete sig feminint och män ska klä sig och bete sig maskulint. Denna sorts argumentering blir ännu mer intressant då Håkan tar upp att homosexuella män som betar sig manligt föredras i vårt heteronormativa samhälle framför en homosexuell man som är ”fjollig”. Våra föreställningar om kön kan därför också ifrågasättas då vi frågar oss vad som egentligen är manligt och kvinnligt. Är en man som gråter omanlig och en kvinna med kort hår okvinnlig?

Här skulle vi kunna säga att den heterosexuella matrisen som genomsyrar samhället har sin del i utformandet av det stabila könsuttryck där heterosexualiteten i en hierarkisk modell påverkar oss alla. Det stabila könsuttrycket är den heterosexuella normen där kvinnor är feminina och män är maskulina. Eftersom denna norm är övergripande för oss alla så blir de som befinner sig i ”gråzonen” eller inte har en heterosexuell läggning avvikande. Det kan därför också ligga mycket i Butlers ifrågasättande av könsens beteende som ett utförande som är påtvingat av en heterosexuell norm. De som är avvikande den heterosexuella normen kan få blickar från omgivningen, få kommentarer eller bli misshandlade vilket också kan göra att vissa undviker att visa ömhetsbevis eller vara sig själva i det offentliga rummet.

Även intervjuerna bidrar med en överensstämmande bild när det kommer till att transpersoner har det svårare eftersom de rör sig utanför de två styrande könskategorierna. Håkan menar bland annat att människor kan bli oroliga över att människor inte tillhör någon könskategori vilket kan återkopplas till Goffmans teori om att de två viktigaste sociala konstruktionerna som vi har är femininitet och maskulinitet. Detta gör att våra könsuttryck etablerar villkoren för social kontakt i sociala situationer. Utan dessa igenkännbara uttryck och utan att veta vilket kön en människa har så blir omgivningen oftast orolig över hur kontakt ska tas.

Vi lever i en patriarkal värld där mannen i många hänseenden fortfarande har kvar sin roll som familjens överhuvud vilket bidrar till att bilden av att homosexuella män har det svårare att uttrycka sin sexualitet i det offentliga rummet. Både Josefin och Håkan säger specifikt att två män i en samkönad relation nog har det svårare än två kvinnor i en samkönad relation. Det finns därför en starkare homofobi mot manliga homosexuella. Då Håkan också säger att det aldrig är något som ses eftersom det inte är något som får göras så förstärks bilden av en heterosexuell matris som genomsyrar samhället.

Vad har då Örebro för roll som en relativt stor stad? Samtliga intervjupersoner känner sig trygga som individer och även om det finns ett inre motstånd mot att visa ömhetsbevis i det offentliga rummet så beskriver både Josefin och Håkan att de inte skulle ha några problem att exempelvis hålla handen. Kanske är Örebro i egenskap av att vara en storstad i detta hänseende tolerant? Det finns en trygghet att röra sig i Örebro men det finns även en samhällelig norm som samtliga talar om, där det är enklare att röra sig i det offentliga rummet som heterosexuell. När vi talar om mindre orter så är det endast Josefin som tar upp problematiken att det kan finnas fler fördomar där. Om Örebro stad i egenskap av att vara en tolerant stad har skapat ett öppet samhälle där HBTQ-personer känner sig trygga så är det kanske så att större städer skapar ett mer tolerant samhälle på grund av dess mångfald vilket resulterar i ett mer fördomsfritt samhälle.

6. Slutsats

Jag har i denna uppsats försökt ta reda på vilka sexuella identiteter som syns i staden, HBTQ-personers upplevelse av att röra sig i staden, eventuella begränsningar eller möjligheter att göra just det och eventuella platser som upplevs som mer eller mindre trygga i staden. För att skildra HBTQ-personers erfarenheter om deras rörelse i det offentliga rummet så är det svårt att inte komma in på begränsningar och möjligheter, därför har jag valt att ha det under samma rubrik. Genom mina observationer och intervjuer har jag kommit fram till resultatet som följer nedan.

6.1 HBTQ-personernas upplevelse av att röra sig i det offentliga rummet, begränsningar och möjligheter i det offentliga rummet

Ömhetsbeviset är en av de starkaste handlingarna vi kan göra i det offentliga rummet och det kan upplevas som ett stort steg att ta. Här finns det en skillnad mellan heterosexuella och HBTQ-personer, där heterosexuella i en majoritet kan uttrycka sin kärlek till varandra utan risken för blickar, kommentarer eller i värsta fall misshandel. Även om endast en av mina intervjupersoner berättade om en vän som har blivit misshandlad på grund av sin sexualitet så är detta fortfarande en existerande, trångsynt och fördomsfull kraft som rör sig i samhället och ibland tar sin plats i det offentliga rummet. Enligt den heterosexuella matrisen kan vi säga att eftersom samhället är utformat efter en heteronorm där andra sexualiteter är avvikande. Samhället och vår kultur är konstruerad efter heterosexualiteten och just därför ser vi fler heterosexuella visa ömhetsbevis i det offentliga rummet. Ett heterosexuellt ömhetsbevis ingår och stämmer överens med den bilden vi så länge har konstruerat om könen och sexualiteten. Vilka sexuella identiteter som syns i det offentliga rummet är till stor del av en heterosexuell karaktär men det finns HBTQ-personer som ändå finns där, tar steget och öppet visar sin kärlek. Den heterosexuella normen dominerar det offentliga rummet också när det kommer till val av yttre attribut är kvinnor är feminina och män är maskulina. Denna dominans har en påverkan på de andra sexualiteter som faktiskt finns och fortfarande rör sig i det offentliga rummet men gör att de väljer att inte hålla handen med sin partner.

De människor som jag har intervjuat vittnar om ett tryggt samhälle där det också känns fritt att röra sig i det offentliga rummet. Dock gäller detta framförallt när de rör sig som individer och det finns vissa begränsningar, exempelvis platser eller situationer där de skulle välja att inte hålla sin partner i handen. Problematik uppstår alltså till stor del av att röra sig med sin partner och visa ömhetsbevis i det offentliga rummet. Det finns en konsensus bland de personer jag har intervjuat att både transpersoner och manligt homosexuella kan ha det svårare att bryta mot den heteronormativa modell som genomsyrar samhället. Det kan alltså vara mer tabubelagt att vara homosexuell som man, rent historiskt sätt så kan det också bero på att det är själva penetrationen som är det syndfulla och en mer utvecklad homofobi mot manliga homosexuella. Det är då uppfriskande att observera ett manligt homosexuellt par röra sig fritt i det offentliga rummet.

Det finns ingen djuprotad rädsla om att bli misshandlad eller trakasserad i det offentliga rummet men det finns en inneboende begränsning som talar för en heterosexuell norm. Gemensamt för alla HBTQ-personer som jag intervjuade var blickarna och kommentarerna. Denna uppmärksamhet kunde också ibland göra att de valde att inte visa sin kärlek för sin partner genom att exempelvis hålla handen. Är därför "att vara sig själv" en rättighet i det offentliga rummet? För heterosexuella par kanske det tas för givet, men att få kyssa sin partner eller hålla hen i handen kan ibland vara ett stort steg att ta. För de HBTQ-personer jag har intervjuat finns det ändå ett sätt att hantera den heteronormen som ibland kan uppfattas som begränsande genom att fortsätta vara sig själva men genom att välja rätt situationer att göra det på. För HBTQ-personer kanske det idag upplevs som ett privilegium för heterosexuella par att kunna visa sin kärlek i det offentliga rummet utan att bli kommenterade eller få blickar.

Det finns alltså något som upplevs som en heteronorm i det offentliga rummet och bland mina intervjupersoner samt enligt min observation kan det finnas en heterosexuell matris där heterosexualitet härskar och all annan sexualitet har en mindre plats i rummet på grund av att den inte tillhör normen. Det vi anser vara naturligt är endast en social konstruktion av kön där vi genom årtal av sociala interaktioner beslutat att manliga män och feminina kvinnor är de rätta kategorierna. Precis som social konstruktivismen själv liknar det med, så skulle vi lika gärna kunna dela upp människor efter storleken på öronen eller genom någon annan biologisk förklaring. Våra kön har blivit en stark social uppdelning och utan ett stabilt genus där man är manliga och kvinnor är feminina kan människor bli vilsna när det kommer till social kontakt. Vårt kön är dock något som vi själva gör och inte minst kommer det fram då människor som egentligen är homo-eller bisexuella kan röra sig i staden iklädd en anonymt, antagen heterosexuell identitet. Vi kan välja hur vi vill presentera våra kroppar i det offentliga rummet men oftast antas vi vara heterosexuella tills motsatsen bevisats, i form av ett offentligt homosexuellt ömhetsbevis.

Att sedan jämföra våra kön likt en naturlig uppdelning tror jag kan ge upphov till att människor använder just denna argumentation för att rättfärdiga deras egna trångsynthet. Genom att se på könen som en social konstruktion så kan vi också själva se hur vi skapar vårt egna kön. De flesta av oss anammar den sociala konstruktion som redan finns och det kan också vara den starkaste konstruktionen som finns eftersom våra könsliga uttryck i många fall etablerar villkoren för social kontakt i sociala situationer. För exempelvis transpersoner kan detta då vara svårt eftersom de bryter mot den sociala konstruktion som vi har etablerat som "naturlig".

6.2 Finns det platser i det offentliga rummet som upplevs som mer trygga för HBTQ-personer och om så är fallet, vad kännetecknar då dessa platser?

Det finns och har funnits mötesplatser i det offentliga och halvoffentliga rummet, exempelvis gayklubbar samt "hemliga" platser där HBTQ-personer kan träffas och vara sig öppna med sin sexualitet. För de personer jag har intervjuat så fanns det inga platser som kändes mer eller mindre trygga i Sverige. För det mesta gällde det platser eller områden som är okända, där de inte visste vilket klimat som fanns i just det samhället. För dessa HBTQ-personer kändes det viktigt att ta reda på om ett resmål var säkert för att inte riskera att bryta mot eventuella regelverk som skulle kunna förbjuda homosexualitet. Detta kräver att de måste ha en medvetenhet om sitt resmål och ha förkunskaper som andra heterosexuella par kanske inte behöver tänka på.

Det var också ett återkommande problem med berusade människor som tog sig friheten att kommentera deras sexuella identitet men även detta var något som exempelvis Amanda redan var beredd på. Att få kommentarer eller blickar var en del av den reaktion som hon fick ta om hon valde att hålla sin partner i handen. Det är ännu ett bevis på att det offentliga och halvoffentliga utrymmet inte är till för oss alla på samma villkor utan att det är begränsat av heteronormen, eller som Butler kanske skulle säga, den heterosexuella matrisen. Det offentliga rummet påverkas ständigt av en heteronormativ matris som återskapar ett samhälle där sexuella identiteter och sexuella uttryck rör sig på olika villkor.

6.3 Vilka sexuella identiteter syns i det offentliga rummet?

Även om vi nu lever i en heteropatriarkal värld där det offentliga rummet är en orättvis sådan så finns det också de som går emot normen, de som vågar ta steget att hålla sin partner i handen eller uttrycka sin sexualitet. HBTQ-personer och deras liv är idag en politisk fråga som engagerar många och om den begränsningen som HBTQ-personer ibland kan känna när de väljer att inte hålla sin partner i handen eller uttrycka sin sexualitet skulle försvinna, hur skulle det offentliga rummet se ut då? Skulle det ens gå att göra det i ett samhälle som är så starkt förknippat med köns kategorier och heteronormativa föreställningar om kön och genus? Jag argumenterar för att det går för vissa, men

för andra inte.

Detta är en komplicerad fråga och innefattar inte bara sexualitet utan också etnicitet, ålder och klass. Det spelar roll var du kommer ifrån och var du bor. Där homosexualitet är förbjudet går HBTQ-personer en svår vardag till mötes men på andra platser, exempelvis i Örebro kan vi kanske börja tala om en relativt tolerant stad. Även om det fortfarande finns begränsningar i det offentliga rummet så upplever ändå de HBTQ-personerna som jag har intervjuat att rummet känns tryggt. Det är inget rum där personerna i fråga är rädda för misshandel eller förföljelse. Under evenemang som Pridefestivalen samlas människor som har olika sexualiteter och celebrerar tillsammans. I en futuristisk utopi kanske vi inte längre behöver ha Pride, utan kan leva i samma stad tillsammans under samma villkor. Men det är snarare så att de heteronormativa föreställningarna och det heteropatriarkat som vi länge levt under är svåra att bryta sig fri från. Så länge resten av samhället lever under ett heteronormativt patriarkat så kommer de som är HBTQ eller uttrycker en annan sexualitet i det offentliga rummet vara avvikande.

Det socialt konstruerade könet och den heterosexuella matrisen härskar fortfarande över oss, och begränsar de som inte kan innefattas i den "naturliga" uppdelningen mellan män och kvinnor samt deras sexualitet. Homosexuella har länge tvingats skapa "hemliga" platser eller gå på gayklubbar för att på ett tryggt sätt kunna vistas i halvoffentliga och offentliga utrymmen. Men ju mer dessa individer syns i det offentliga rummet, ju mer vet vi om att de faktiskt finns och har rätt till att röra sig där. Även om alla sexuella identitet inte får plats i det offentliga rummet så har vissa ändå tagit plats och tar plats dagligen. De må vara en minoritet och ibland kan det uppstå önskad uppmärksamhet men när lagstiftning och moral inte längre uppmuntrar homofobi och städer utvecklas i takt med en ökande mångfald så sker det kanske en attitydförändring i större städer. Gay spaces har i flera storstäder utvecklats där homosexualiteten har haft en positiv effekt på både infrastruktur, verksamheter och status. Där HBTQ-personer tar plats i det offentliga rummet kan solidaritet uppstå, även om det också kan skapa en alienation med resten av stadens områden.

Om det nu finns en inneboende röst som säger till oss att inte bryta mot heteronormen eller köns kategorier men vi ändå känner att vi inte tillhör heteronormen så är det lätt att ställa sig själv frågan varför vi ens formar våra liv efter den. Men det är inte enkelt att gå emot den heteronormativitet som genomsyrar samhället. Den inneboende rösten som säger till oss vad som är rätt och fel är samhällets heteronormativa röst som ständigt är med oss sedan födsel. En man i klänning väcker fortfarande uppmärksamhet på gatan och ett homosexuellt par som kysser varandra likaså. Vårt kön och hur vi uttrycker det kan tyckas vara en högst personlig och privat angelägenhet men eftersom det finns ett heterosexuellt privilegium, en heteronorm och ett socialt konstruerade kön så styrs detta på ett samhällelig plan. Det är alltså nu vi kan börja prata om en heteronormativ hierarki.

Det är därför uppmuntrande att se människor som ändå går emot den starka heteronorm som styr våra kroppar och sexualiteter genom att våga vara sig själva i det offentliga rummet. Även om det offentliga rummet till stor del fortfarande tillhör mannen och homosexuella män länge har rört sig där så finns det en större homofobi i samhället mot homosexuella män. Därför är det också uppmuntrande att se ett manligt homosexuellt par röra sig i det offentliga rummet. Jag tror att nyckeln som det ofta befinner sig i, är att sprida kunskap och öka toleransen i samhället. Så länge samhället går i en mer öppen och tolerant riktning så finns det inget som säger att framtiden inte kommer se ljus ut för HBTQ-personer. Att ha friheten att kunna röra sig i det offentliga rummet utan att få höra kommentarer, få blickar eller vara rädd för vem som ska se är inte då inte längre ett privilegium utan en självklar rättighet.

7. Sammanfattning

Denna uppsats handlar om HBTQ-personers upplevda rörelse i det offentliga rummet med staden som utgångspunkt för rörelsen. För HBTQ-personer kan det vara en annorlunda upplevd rörelse i stadens centrum än hur heterosexuella upplever den. Den sexualitet som dominerar rummet har oftast en stark påverkan på alla de andra sexualiteter som fortfarande finns och rör sig där. Genom historien har homosexuella män träffats i det offentliga rummet, på "hemliga" platser och på gayklubbar. Homosexuella kvinnor har till stor del träffats i sina hem men börjar också nu komma ut i staden, ju mer tolerant och jämställt samhället blir. Vår sexuella identitet och hur vi uttrycker den är socialt konstruerad och går oftast efter det heteronormativa rättesnöre som redan finns men vissa uttrycker sig på ett sätt som går emot de köns kategorier som vi har etablerat.

Jag ställer frågor om vilka sexuella identiteter som syns i staden och om det finns begränsningar eller möjligheter för dem att röra sig där. Med hjälp av intervjuer och observationer i det offentliga rummet vill jag även försöka ta reda på om det finns några platser i staden som upplevs som mer eller mindre trygga. Genom att använda tidigare forskning om ämnet, Judith Butlers heterosexuella matris och den sociala konstruktivismen så har jag försökt att ta reda på om det offentliga rummet är till för oss alla, oavsett sexuell identitet.

Resultatet kommer fram till att det finns en upplevd heteronorm i det offentliga rummet, där heterosexuella människor rör sig på ett enklare sätt och där HBTQ-personer kan röra sig enklare som individer eftersom människor antar att de är heterosexuella. Det finns en upplevd begränsning när det gäller att visa ömhetsbevis i det offentliga rummet och att uttrycka sin sexualitet på ett sätt som avviker från heteronormen. Blickar och kommentarer var en gemensam upplevelse för samtliga intervjupersoner men ingen upplevde ett hot i form av misshandel eller trakasserier. Mina observationer visade på en minimal rörelse av HBTQ-personer eller människor som uttryckte sin sexualitet på ett sätt som bröt mot heteronormen i det offentliga rummet. Även här var blickar en återkommande reaktion av omgivningen.

Uppsatsen kommer fram till ett resultat där HBTQ-personers rörelse i det offentliga rummet i många fall kan resultera i oönskade reaktioner av omgivningen, framför allt när de rör sig med sin partner och visar ömhetsbevis. Staden och det offentliga rummet beskrivs som en trygg plats där HBTQ-personerna kan röra sig fritt som individer. Könet kan därför beskrivas som konstruerat eftersom vi kan välja hur vi vill presentera våra kroppar i det offentliga rummet. Samtidigt fungerar detta under en existerande heteronorm där vi alla antas vara heterosexuella till motsatsen har bevisats i form av ett offentligt ömhetsbevis.

8. Vidare forskning

Vidare forskning skulle kunna innefatta intervjuer av transpersoner och queerpersoner för att få deras perspektiv och berättelser om mitt valda ämne. Själv lyckades jag inte hitta någon transperson eller queerperson att intervjua men jag tror att det kan bidra med vidare kunskap inom detta område. Det skulle också ha varit till stor hjälp att intervjua flera HBTQ-personer men på grund av ett svagt intresse i form av en ofördelaktig respons så kunde jag inte intervjua fler. Möjligtvis kan detta område efterforskas vidare givet att det finns mer tid så intervjuerna kunde ha genomförts med HBTQ-personer i flera städer, kanske t.o.m. i hela Sverige. Sedan skulle ett globalt perspektiv också kunna sättas in i detta ämne då upplevelsen av det offentliga rummet säkert skiljer sig beroende på var i världen HBTQ-personer bor och befinner sig. Det är också viktigt att tillägga att mitt resultat är relativt platsbundet till Örebro stad då alla mina intervjupersoner bor i Örebro och även mina observationer genomfördes i Örebro centrum.

Litteratur-och källförteckning

Aldrich, Robert. (2004). *Homosexuality and the City: An Historical Overview*. Department of History, University of Sydney, Sydney, NSW 2006, Australia.

Andreasson, Martin (2000). Eva Dahlberg (red.) *Homo i folkhemmet: homo- och bisexuella i Sverige 1950-2000*. 1. uppl. Göteborg: Anamma

Butler, Judith (1990). *Gender trouble: feminism and the subversion of identity*. New York: Routledge

Doan, Petra L. (2010). The Tyranny of Gendered Spaces - Reflections from Beyond the Gender Dichotomy. *Gender, Place & Culture: A Journal of Feminist Geography* 17

Gay Brighton. (2014). (Elektronisk) Tillgänglig: <http://www.gaybrighton.co.uk/> (2014-04-07)

Gemzöe, Lena (2010). *Feminism*. Stockholm: Bilda

Houlbrook, Matt. (2005). *Queer London: perils and pleasures in the sexual metropolis, 1918-1957*. Chicago: University of Chicago Press.

Jackson, Stevi & Scott, Sue (red.) (1996). *Feminism and sexuality: a reader*. Edinburgh: Edinburgh University Press

Knox, Paul .L. & Marston, A. Sallie. (2013). *Human geography: places and regions in global context*. (6. ed., int. ed.) Boston: Pearson.

Knox, Paul .L. & Pinch, Steven. (2010). *Urban social geography: an introduction*. (6. ed.) Harlow: Prentice Hall.

Lindholm, Margareta & Nilsson, Arne. (2002). *En annan stad: kvinnligt och manligt homoliv 1950-1980*. Stockholm: Alfabeta/Anamma.

NationalEncyklopedin (2014) *HBTQ* (Elektronisk) Tillgänglig: <http://www.ne.se/hbtq> (2014-04-11)

Norrhem, Svante, Rydström, Jens & Markusson Winkvist, Hanna (2008). *Undantagsmänniskor: en svensk HBT-historia*. 1. uppl. Stockholm: Norstedts akademiska förlag

Patel, Runa & Davidson, Bo (2003). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. 3., [uppdaterade] uppl. Lund: Studentlitteratur

Siblais Michael (2004) Urban Space and Homosexuality: The Example of the Marais, Paris' 'Gay Ghetto'. *Urban Studies Vol. 41, No. 9*

West, Candace & Don. H Zimmerman (1991). The social construction of gender. I: Lorber, Judith & Farrell, Susan A. (red.) (1991). *The social construction of gender*. Newbury Park, Calif.: Sage in cooperation with Sociologists for Women in Society

Bilagor

Bilaga 1

Intervjuguide

Syftet med denna intervju är att undersöka hur HBTQ-personer upplever sin rörelse i det offentliga rummet. Jag vill undersöka om det offentliga rummet är en öppen plats där alla sexuella identiteter får plats på samma villkor eller om det finns begränsningar för HBTQ-personer och deras rörelse i staden.

Intervjun består av 8 antal frågor. Svara gärna så utförligt som du kan. Alla frågor är valfria att besvara.

Begrepp i intervjufrågorna

”Offentliga rummet” betyder huvudsakligen offentliga utrymmen där allmänheten har enkelt tillträde, exempelvis parker, torg, gator. Men också halvoffentliga platser där man exempelvis måste betala inträde för att ha tillträde, ex. Krogar eller evenemang.

”Sexuell identitet” betyder den sexuella identitet som en individ betecknar sig själv att vara eller känna sig som. Det handlar om vad du själv identifierar dig själv som och vad du själv anser din sexuella läggning att vara. Ex. heterosexuell, homosexuell, bisexuell, transperson, queer osv.

Kön:

Civilstånd:

Sexualitet:

1. Hur upplever du din rörelse i det offentliga rummet? Uppfattar du dig själv som anonym eller uttrycker du din sexualitet på något sätt? Ex. Genom kläder eller beteende.

Genom hur vi presenterar våra kroppar kan vi oftast signalera om att kön är något som vi gör inte något som vi är.

2. Upplever du att det finns några begränsningar för dig att röra dig i det offentliga rummet på grund av din sexualitet? Om ja, beskriv vilka!

3. Om du har en partner eller har erfarenhet av det, upplever du att det finns några begränsningar för er som ett par att röra er i det offentliga rummet?

4. Upplever du någon skillnad mellan hur heterosexuella par har möjlighet att röra sig i det offentliga rummet i jämförelse med ex. homosexuella par?

5. Har du eller någon i din närhet någonsin upplevt misshandel, trakasserier eller liknande i det offentliga rummet på grund av din/sin sexualitet?

6. Finns det någon plats i din stad där du känner dig mer trygg eller mindre trygg i det offentliga rummet? Om ja, vilken plats/platser är det?

På vilket sätt är platsen speciell? Kanske känner du dig tryggare i en annan stad?

Finns det en rädsla kring vissa platser, vid vissa tidpunkter? Vad består isåfall den rädslan av?

7. Finns det någon plats i din stad eller i andra städer som fungerar som en mötesplats där du

umgås med andra HBTQ-personer? Ex. Vissa barer, kaféer eller områden? Vad kännetecknar dessa platser? Vad är speciellt med den platsen, varför just den platsen?

8. Upplever du att det finns utrymme för alla sorts sexuella identiteter i det offentliga rummet?

Övrigt att tillägga:

Bilaga 2

Observationsschema

Dag:

Tid:

Plats:

Människor som bryter mot könskategorier, heteronormen, maskulint eller feminint i det offentliga rummet i form av:	Antal gånger företeelsen observeras:
Klädstil, hårstil, utsmyckning	
Övrigt yttre attribut	
Heterosexuella ömhetsbevis	
Ömhetsbevis mellan HBTQ-personer	
Övriga handlingar eller beteenden	
Blickar, kommentarer mot HBTQ-personer	
Fientlighet mot HBTQ-personer	